Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 11. decembrī[1]

Lieta C-286/13 P

**Dole Food Company, Inc.un
Dole Fresh Fruit Europe OHG
pret**

Eiropas Komisiju

Apelācija — Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Saskaņotas darbības — Eiropas banānu tirgus — References cenas — Tirgus struktūra — Tirgus daļu aprēķināšana — Zaļie banāni un dzeltenie banāni — Konkurences ierobežojums mērķa dēļ — Pirmās instances tiesvedības norise

Satura rādītājs

I – Ievads . . . 3

II – Tiesvedības priekšvēsture . . . 3

III – Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi . . . 5

IV – Apelācijas sūdzības vērtējums . . . 5

A – Pirmais apelācijas sūdzības pamats: procesuālo noteikumu pārkāpums . . . 6

1) Par Komisijas argumentu pirmajā instancē pieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa) . . . 6

2) Par Dole argumentu pirmajā instancē pieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata otrā un trešā daļa) . . . 7

a) Par dokumenta iesniegšanu tiesas sēdē (pirmā apelācijas sūdzības pamata otrā daļa) . 7

b) Par Dole replikas raksta pielikuma nepieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata trešā daļa) . . . 8

c) Starpsecinājums . . . 9

1 — Oriģinālvaloda – vācu.

3) Par pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu (pirmā apelācijas sūdzības pamata ceturtā daļa) 9

4) Par pārmetumu attiecībā uz faktu nekonstatēšanu Vispārējā tiesā (pirmā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa) 10

B – Otrais apelācijas sūdzības pamats: faktu sagrozīšana 11

C – Trešais apelācijas sūdzības pamats: "Pierādījumu vērtējuma nepiemērotība" Vispārējā tiesā ... 13

1) Par tirgus struktūru un iesaistīto uzņēmumu dalībnieku pozīciju tirgū – dzelteno un zaļo banānu nozīme, aprēķinot tirgus daļu (trešā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa) 13

2) Par informācijas apmaiņas starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem aprakstu (trešā apelācijas sūdzības pamata otrā, trešā un ceturtā daļa) 16

a) Par apstrīdētā lēmuma pamatojumam izvirzāmajām prasībām (trešā apelācijas sūdzības pamata otrā un trešā daļa) 16

b) Par Dole argumentu, ka darbinieki, kas ir piedalījušies informācijas apmaiņā, neesot bijuši paši atbildīgi par references cenu noteikšanu (trešā apelācijas sūdzības pamata ceturtā daļa) 17

3) Par konkurences ierobežojuma mērķa dēļ jēdzienu (trešā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa) 18

a) Piemērojamie juridiskie kritēriji 18

b) Attiecīgo juridisko kritēriju piemērošana konkrētajā gadījumā 19

– Par informācijas apmaiņas veidu un tās priekšmetu 19

– Par informācijas apmaiņas biežumu un regularitāti 21

– Par tirgus struktūru 21

– Kopsavilkums 22

4) Starpsecinājums 22

D – Ceturtais apelācijas sūdzības pamats: naudas soda aprēķināšana 22

1) Ceturtā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa: tādu Dole meitassabiedrību darījumu ņemšana vērā, kas nav bijušas aizliegtās vienošanās dalībnieces 22

2) Ceturtā apelācijas sūdzības pamata otrā daļa: viena un tā paša apgrozījuma dubulta ņemšana vērā 23

E – Kopsavilkums 25

V – Tiesāšanās izdevumi 25

VI – Secinājumi 25

I – **Ievads**

1. Diez vai kāds cits auglis gadu gaitā Eiropas līmenī ir radījis tik sīvus un tik dažādus tiesību strīdus kā banāns[2]. Šajā lietā Tiesai, kā jau pirms vairāk nekā 30 gadiem[3], no jauna ir jāvērtē dažas ar konkurences tiesībām saistītas problēmas ar un ap banānu.

2. Šie jautājumi rodas "aizliegtas vienošanās par banāniem" kontekstā, kuras dalībnieki vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir atzīti par vainīgiem pret konkurenci vērstās saskaņotās darbībās. Eiropas Komisija ar 2008. gada 15. oktobra lēmumu[4] dažiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem ir uzlikusi naudas sodu miljonu apmērā EKL 81. panta (tagad – LESD 101. pants) pārkāpuma dēļ. *Dole Food Company, Inc.* un tās meitasuzņēmums *Dole Fresh Fruit Europe OHG*[5] par to cēla prasību, un tām pirmās instances spriedums bija nelabvēlīgs; tagad tās turpina īstenot savas tiesību aizsardzības intereses Tiesā kā apelācijas instancē.

3. Galvenā interese ir par jautājumu, vai dzeltenos un zaļos banānus var "mest vienā katlā", vērtējot tirgus struktūru, kā arī iesaistīto uzņēmumu stāvokli un darbības attiecīgajā tirgū. Šis jautājums arvien no jauna tiek uzdots pilnīgi atšķirīgās situācijās un kā sarkans pavediens vijas cauri apelācijas sūdzībai. *Dole* ieskatā Vispārējā tiesa nav pietiekami vērtējusi tās šajā sakarā izvirzītos argumentus pret Komisijas lēmumu un ir sagrozījusi faktus. *Dole* turklāt iebilst pret kļūdu tiesību piemērošanā attiecībā uz konkurences ierobežojuma mērķa dēļ jēdzienu, kā arī pret dažādiem procesuālo noteikumu pārkāpumiem, kurus Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tās 2013. gada 14. marta pirmās instances spriedumā (lieta T-588/08)[6].

4. Šī tiesvedība lietā C-286/13 P ir cieši saistīta ar apelācijas tiesvedību apvienotajās lietās C-293/13 P un C-294/13 P, par kuru es arī šodien sniedzu savus secinājumus. Taču tajā uzdotie tiesību jautājumi – izņemot konkurences ierobežojuma mērķa dēļ konceptu – ir par pilnīgi citām tiesību problēmām nekā tām, kas ir jāatrisina šajā gadījumā.

II – **Tiesvedības priekšvēsture**

5. Administratīvā procesa Komisijā priekšmets bija vairāku banānu tirgū darbojošos uzņēmumu (turpmāk tekstā – "iesaistītie uzņēmumi") – tostarp *Dole*[7] – saskaņotas darbības, koordinējot to banānu references cenas, kuri tika tirgoti Ziemeļeiropā 2000., 2001. un 2002. gadā.

6. Saskaņā ar Vispārējās tiesas secinājumiem banāni parasti zaļi ar kuģiem no Latīņamerikas ostām tiek pārvadāti uz Ziemeļeiropu, kur tie lielākoties nonāk vienu reizi nedēļā[8].

2 — Skat. it īpaši spriedumus *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija (27/76, EU:C:1978:22, par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu), *Cooperativa Co-Frutta* (193/85, EU:C:1987:210, par akcīzes nodokli attiecībā uz banāniem), Vācija/Padome (C-280/93, EU:C:1994:367, par banānu tirgus kopīgās organizācijas likumību), *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft* u.c. (I) (C-465/93, EU:C:1995:369, par jautājumiem par pagaidu noregulējumu valsts tiesās), *Van Parys* (C-377/02, EU:C:2005:121, par Savienības tiesību aktu pārbaudāmību, ņemot vērā PTO tiesības) un *FIAMM* u.c./Padome un Komisija (apvienotās lietas C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, par zaudējumu atlīdzības prasījumu nepieļaujamību par Savienības iestāžu likumīgu rīcību).

3 — No konkurences tiesību viedokļa Tiesa par banāniem jau lēma septiņdesmitajos gados spriedumā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija (27/76, EU:C:1978:22).

4 — Komisijas 2008. gada 15. oktobra Lēmums COM(2008) 5955, galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar [EKL] 81. pantu (Lieta COMP/39.188 — Banāni, kopsavilkums OV 2009, C 189, 12. lpp.), turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums".

5 — Turpmāk tekstā kopā apzīmētas kā "*Dole*" vai "apelācijas sūdzības iesniedzējas". *Dole Fresh Fruit Europe* dažreiz parakstījās kā *Dole Germany*, ar šādu vārdu tā kā prasītāja uzstājās pirmajā instancē līdzās *Dole Food*.

6 — Spriedums *Dole Food* un *Dole Germany*/Komisija (T-588/08, EU:T:2013:130).

7 — Līdz ar *Dole* saskaņotajās darbībās piedalījās arī *Chiquita* un ar *Del Monte* saistītā *Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert*.

8 — Šajā ziņā un attiecībā uz turpmāko skat. pārsūdzētā sprieduma 8.–23. punktu.

7. To pircējiem Eiropā banāni tiek piegādāti vai nu tieši zaļi, vai arī pēc apmēram septiņu dienu nogatavināšanas kā dzelteni banāni. Nogatavināšanu var veikt importētājs vai kāda persona, kas darbojas importētāja vārdā, vai to var organizēt pats pircējs. Importētāju pircēji parasti ir nogatavinātāji vai mazumtirdzniecības tīkli.

8. Šo banānu cenu veidošanās attiecīgajā laikposmā Ziemeļeiropā bija organizēta nedēļas ciklos, ņemot vērā zaļo banānu references cenas. Dzelteno banānu references cenas parasti tika aprēķinātas, izmantojot zaļo banānu references cenas, pieskaitot nogatavināšanas maksu. Mazumtirgotāju un izplatītāju maksātās cenas (tā sauktās "faktiskās cenas" vai "darījuma cenas") izrietēja vai nu no iknedēļas sarunām, kas parasti notika ceturtdienās pēcpusdienā vai piektdienās, vai arī no piegādes līgumiem ar definētām cenu noteikšanas formulām.

9. Pirmkārt, starp iesaistītiem uzņēmumiem notika divpusēja pirmstarifikācijas saziņa, kuras ietvaros tie apsprieda būtiskus faktorus attiecībā uz iknedēļas references cenu noteikšanu vai atklāja cenu tendences vai indikatīvas norādes par references cenām nākamajai nedēļai. Šī saziņa notika, pirms iesaistītie uzņēmumi noteica savas references cenas, kas parasti notika trešdienās, un pilnībā attiecās uz nākotnē piemērojamām references cenām. Minētās divpusējās saziņas mērķis bija mazināt nenoteiktību par uzņēmumu rīcību attiecībā uz references cenām, kas tiem bija jānosaka ceturtdienās no rīta.

10. Otrkārt, iesaistītie uzņēmumi divpusēji apmainījās ar informāciju par savām references cenām pēc tam, kad tās tika noteiktas ceturtdienās no rīta. Šī informācijas apmaiņa ļāva tiem kontrolēt attiecīgos references cenu noteikšanas lēmumus, ņemot vērā pirms tam notikušo pirmstarifikācijas saziņu, un stiprināja to sadarbības attiecības.

11. References cenas kalpoja vismaz par tirgus signāliem, tirgus tendencēm un/vai rādītājiem attiecībā uz paredzamām banānu cenu izmaiņām. Turklāt noteiktos darījumos cena, ņemot vērā līgumos noteiktas cenu noteikšanas formulas, bija tieši piesaistīta references cenām.

12. Iesaistītie uzņēmumi nepieciešami ņēma vērā no konkurentiem saņemto informāciju, nosakot savu rīcību tirgū, kā to *expressis verbis* atzina pat *Chiquita* un *Dole*.

13. 2005. gada 8. aprīlī *Chiquita*, pamatojoties uz 2002. gada paziņojumu par sadarbību [9], iesniedza Komisijai pieteikumu par iecietību. Pēc pārbaužu veikšanas dažādos uzņēmumos, tostarp *Dole Fresh Fruit Europe* telpās, un vairāku lūgumu sniegt informāciju nosūtīšanas Komisija 2007. gada 20. jūlijā vairākiem uzņēmumiem, kas darbojas banānu tirgū, nosūtīja paziņojumu par iebildumiem. Turpmākajā administratīvajā procesā attiecīgajiem uzņēmumiem tika nodrošināta piekļuve lietas materiāliem, un tie tika uzklausīti no 2008. gada 4. līdz 6. februārim. 2008. gada 15. oktobrī Komisija, visbeidzot, pieņēma apstrīdēto lēmumu.

14. Apstrīdētajā lēmumā Komisija konstatēja, ka vairāki uzņēmumi, tostarp *Dole*, ir pārkāpuši EKL 81. pantu, piedaloties saskaņotās darbībās, kas izpaudās kā banānu references cenu koordinācija. No ģeogrāfiskā viedokļa šis pārkāpums attiecās uz Beļģiju, Dāniju, Vāciju, Somiju, Luksemburgu, Nīderlandi, Austriju un Zviedriju [10]. Kā laikposmu, kad *Dole* piedalījās pārkāpumā, Komisija noteica laikposmu no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim [11].

9 — Komisijas Paziņojums par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un sodanaudas [naudas soda] samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.).

10 — Apstrīdētā lēmuma 1. pants.

11 — Apstrīdētā lēmuma 1. panta e) un f) punkts.

15. Par to piedalīšanos pārkāpumā Komisija apstrīdētajā lēmumā vairākiem iesaistītajiem uzņēmumiem uzlika naudas sodu. Uzņēmumam *Dole* Komisija sabiedrību *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe* formā uzlika kopīgi un solidāri naudas sodu EUR 45,6 milj. apmērā [12].

16. Pret apstrīdēto lēmumu vairāki tā adresāti savu tiesību aizsardzību meklēja pirmajā instancē Vispārējā tiesā ar prasībām atcelt tiesību aktu. *Dole Food Company* un *Dole Germany* 2008. gada 24. decembrī celto prasību atcelt tiesību aktu Vispārējā tiesa 2013. gada 14. martā ar pārsūdzēto spriedumu noraidīja pilnā apmērā un piesprieda prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

III – **Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi**

17. Ar 2013. gada 24. maija procesuālo rakstu *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe* par Vispārējās tiesas spriedumu kopīgi iesniedza šo apelācijas sūdzību. Tās lūdz:

— atcelt pārsūdzēto spriedumu pilnībā vai daļēji, ciktāl ar to tikusi noraidīta apelācijas sūdzības iesniedzēju prasība;

— atcelt apstrīdēto lēmumu pilnībā vai daļēji, ciktāl tas attiecas uz apelācijas sūdzības iesniedzējām;

— atcelt vai samazināt apelācijas sūdzības iesniedzējām uzlikto naudas sodu, arī pamatojoties uz LESD 261. pantā paredzēto neierobežoto jurisdikciju;

— pakārtoti, nosūtīt lietu Vispārējai tiesai, lai tā lemtu atbilstoši Tiesas spriedumam, un

papildus:

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus šajā tiesvedībā un tiesāšanās izdevumus Vispārējā tiesā.

18. Savukārt Komisijas prasījumi ir šādi:

— noraidīt apelācijas sūdzību;

— pakārtoti, noraidīt prasību atcelt tiesību aktu,

kā arī

— piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus apelācijas tiesvedībā un, pakārtoti, ar prasību atcelt tiesību aktu saistītos tiesāšanās izdevumus.

19. Tiesa saņēma rakstveida apsvērumus par apelācijas sūdzību un 2014. gada 8. oktobrī tiesas sēdē uzklausīja lietas dalībnieku mutvārdu apsvērumus.

IV – **Apelācijas sūdzības vērtējums**

20. Daudzie iebildumi, kurus *Dole* izvirza attiecībā uz pārsūdzēto spriedumu, kopumā ir četru apelācijas sūdzību pamatu, kurus es vienu pēc otra izklāstīšu turpinājumā, priekšmets.

12 — Apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punkts.

A – *Pirmais apelācijas sūdzības pamats: procesuālo noteikumu pārkāpums*

21. Pirmajā apelācijas sūdzības pamatā, kas sastāv no piecām daļām, *Dole* norāda, ka Vispārējā tiesa, pārbaudot apstrīdēto lēmumu, ir pieļāvusi virkni procesuālo noteikumu pārkāpumus.

1) Par Komisijas argumentu pirmajā instancē pieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa)

22. Vispirms *Dole* Vispārējai tiesai pārmet, ka tā nepamatoti ir atļāvusi pirmo reizi tiesvedībā Komisijai izteikt nostāju par pierādījumiem, kas esot atrodami administratīvā procesa lietas materiālos un kuriem esot pretrunā apstrīdētajā lēmumā ietvertie secinājumi. Tādējādi Vispārējā tiesa esot pārkāpusi Savienības tiesību aktu pamatojumam izvirzītās prasības atbilstoši EKL 253. pantam, lasot to kopā ar aizliegumu izvirzīt ar novēlošanos pamatus atbilstoši tās reglamenta 48. panta 2. punktam.

23. Šī iebilduma pamatā ir *Dole* arguments, kā tās un *Chiquita* references cenas neattiecas uz tām pašām kalendārajām nedēļām un līdz ar to attiecas uz banāniem, kas mazumtirdzniecības līmenī nekonkurē viens ar otru [13]. Attiecībā uz minēto Komisija pirmo reizi esot izteikusi viedokli tiesvedībā Vispārējā tiesā, lai gan pierādījumi administratīvā procesa lietas materiālos esot bijis pamats tam, lai par to apsvērumi tiktu izteikti jau apstrīdētajā lēmumā.

24. Saskaņā ar Vispārējās tiesas secinājumiem, kas ar šo apelācijas sūdzību netiek apstrīdēti, *Dole* argumentu par neesošo konkurenci mazumtirdzniecības līmenī starp tās un *Chiquita* banāniem nav izvirzījusi administratīvajā procesā, bet gan tikai tiesvedībā Vispārējā tiesā [14].

25. Ņemot vērā minēto, ir pašsaprotami, ka Vispārējai tiesai pirmās instances tiesvedībā bija jāsniedz iespēja Komisijai atbildēt uz šo pirmo reizi tikai prasības pieteikumā norādīto *Doles* argumentu. Līdz ar to Vispārējās tiesas Reglamenta 48. panta 2. punkta pārkāpums jau sākotnēji ir jāizslēdz [15]. Tas tādēļ, ka Komisijai tiesvedībā, tāpat kā ikvienam citam lietas dalībniekam, ir tiesības uz procesu, kas balstīts uz sacīkstes principu [16].

26. Tomēr Komisijas tiesības uz procesu, kas balstīts uz sacīkstes principu, ir samērīgi jālīdzsvaro ar attiecīgo uzņēmumu tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un efektīvu tiesību aizsardzību tiesā (Pamattiesību hartas 47. pants) [17]. Atbilstoši tam Komisija tiesvedībā savas aizstāvības argumentācijā gan var detalizētāk izskaidrot apstrīdētā lēmuma pamatojumu [18]. Taču Komisija nedrīkst tiesvedībā minēt pilnīgi jaunu apstrīdētā lēmuma pamatojumu. Tas tādēļ, ka sākotnējo pamatojuma trūkumu

13 — Skat. pārsūdzētā sprieduma 119. punktu.

14 — Pārsūdzētā sprieduma 128.–132. punkts.

15 — Šajā ziņā spriedums *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija (apvienotās lietas C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 58. punkts).

16 — Spriedums Komisija/Īrija u.c. (C-89/08 P, EU:C:2009:742, 53. punkts), tāpat spriedums *M/EMEA* pārskatīšana (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 42. punkts).

17 — Skat. manus secinājumus *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija (apvienotās lietas C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:11, 109. punkts).

18 — Spriedums *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija (C-286/98 P, EU:C:2000:630, 61. punkts), tāpat jau spriedumi *Präsident Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft* u.c./Augstā iestāde (apvienotās lietas no 36/59 līdz 38/59 un 40/59, EU:C:1960:36, it īpaši 926. un 927. lpp.) un *Picciolo*/Parlaments (111/83, EU:C:1984:200, 22. punkts).

nevar novērst tādējādi, ka ieinteresētā persona lēmuma pamatojumu uzzina tiesvedībā Savienības tiesā [19]. Īpaši stingrs šis "pamatojuma sniegšanas *a posteriori*" aizliegums Vispārējā tiesā ir kriminālprocesā un kriminālprocesam līdzīgā procesā, piemēram, tiesvedībā par aizliegtu vienošanos [20].

27. Šajā lietā apstrīdētajā lēmumā ir skaidri un nepārprotami norādīts, ka iesaistīto uzņēmumu dalībnieku references cenas Komisijas ieskatā kalpoja vismaz par tirgus signāliem, tendencēm un/vai rādītājiem attiecībā uz paredzamām banānu cenu izmaiņām un turklāt noteiktos darījumos tām bija nozīme, pamatojoties uz līgumos noteiktām cenu noteikšanas formulām [21].

28. No šī apstrīdētā lēmuma pamatojuma jau kļūst skaidrs, ka Komisijas ieskatā saskaņotās darbības attiecībā uz references cenām bija tieši piemērotas, lai ietekmētu banānu tirgu neatkarīgi no tā, vai iesaistīto uzņēmumu konkrētās preces mazumtirdzniecības līmenī tieši konkurēja viena ar otru vai nekonkurēja.

29. Tādēļ Vispārējā tiesa pareizi ir pieņēmusi, ka apstrīdētā lēmuma pamatojums atbilda EKL 253. pantā (tagad – LESD 296. panta otrā daļa) izvirzītajām prasībām un ka Komisijas papildu apsvērumu pirmās instances tiesvedībā, kuri tika sniegti tikai *Dole* argumentu prasības pieteikumā dēļ, mērķis nebija, piemēram, apstrīdētā lēmuma pamatošana *a posteriori*, bet gan tikai tā aizstāvēšana un izskaidrošana [22].

30. Tādēļ kopumā pirmā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa ir nepamatota.

2) Par *Dole* argumentu pirmajā instancē pieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata otrā un trešā daļa)

31. *Dole* arī kritizē, ka Vispārējā tiesa nepamatoti ir atzinusi par nepieņemamiem divus tās iesniegtos dokumentus un tos nav ņēmusi vērā.

a) Par dokumenta iesniegšanu tiesas sēdē (pirmā apelācijas sūdzības pamata otrā daļa)

32. Pirmkārt, *Dole* iebilst pret procesuālo noteikumu pārkāpumu, kas izpaužoties tādējādi, ka Vispārējā tiesa tai liedza iesniegt tādu dokumentu tiesas sēdē, kuram bija jāatspēko iespējami jauni Komisijas argumenti tās atbildē uz replikas rakstu [23].

33. Minētā dokumenta gadījumā runa bija par izvilkumu no administratīvā procesa lietas materiāliem, ar kuru *Dole* atbilstoši tās izteikumiem vēlējās pierādīt, ka t.s. *Aldi* references cenai ir nozīme tikai attiecībā uz dzeltenajiem banāniem, bet ne attiecībā uz zaļajiem, jo tā attiecoties uz attiecīgi divas nedēļas vēlāk *Aldi* nopērkamiem banāniem. Ar minēto *Dole* vēlējās atspēkot iespējamo Komisijas argumentu tās atbildē uz replikas rakstu, atbilstoši kuram *Aldi* references cenai esot nozīme arī attiecībā uz zaļo banānu cenu veidošanos.

19 — Spriedumi *Michel*/Parlaments (195/80, EU:C:1981:284, 22. punkts), *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 463. punkts), *Elf Aquitaine*/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 149. punkts) un *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija (apvienotās lietas C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 74. punkts).

20 — Attiecībā uz krimināltiesībām šaurākā nozīmē skat. spriedumu *E* un *F* (C-550/09, EU:C:2010:382, 59. punkts); attiecībā uz krimināltiesībām līdzīgām jomām – šajā gadījumā karteļu tiesībām – skat. spriedumus *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 463. punkts) un *Elf Aquitaine*/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 149. punkts).

21 — Pārsūdzētā sprieduma 19. punkts un apstrīdētā lēmuma preambulas 115. apsvērums.

22 — Pārsūdzētā sprieduma 133.–135. punkts.

23 — Pārsūdzētā sprieduma 40.–48. punkts.

34. Būtībā prasītājam pirmās instances tiesvedībā ir tiesības tiesas sēdē Vispārējā tiesā atbildēt uz atbildētāja rakstveida argumentiem, kas ir ietverti tā pēdējā procesuālajā rakstā – atbildē uz replikas rakstu. Ja šajā procesuālajā rakstā ir ietverti jauni argumenti, prasītājam pat šajā vēlajā procesuālajā stadijā nevar tikt kategoriski atteikts iesniegt papildu pierādījumus to atspēkošanai.

35. Taču šajā gadījuma runa nebija par to.

36. Pirmkārt, ir jāapsver, ka *Aldi* references cenas jau bija administratīvā procesa un apstrīdētā lēmuma priekšmets [24]. Arī Vispārējā tiesā *Aldi* references cenu piemērošanas joma un nozīme atbilstoši lietas materiāliem jau no sākuma bija diskusiju starp lietas dalībniekiem pirmās instances rakstveida procesā priekšmets. Līdz ar to nekādā gadījumā nebija runa par jaunu argumentu, uz kuru tiesvedībā pirmo reizi tiktu norādīts tikai Komisijas atbildē uz replikas rakstu.

37. Tātad, ciktāl *Dole* galveno uzmanību pievērstu Komisijas apsvērumu par *Aldi* references cenām precizēšanai un, lai to darītu, balstījās uz administratīvā procesa lietas materiāliem, tai bija pietiekama izdevība to jau darīt pirmās instances rakstveida procesā. It īpaši, *Dole* jau tās prasības pieteikumā, taču vēlākais replikas rakstā varēja norādīt uz īpatnību, ka *Aldi* references cenas bija piemērojamas attiecīgi uz divas nedēļas vēlāk nopērkamajiem dzeltenajiem banāniem.

38. Otrkārt, ir jāuzsver, ka patiesībā pati *Dole* bija tā, kas tās prasības pieteikumā pirmajā instancē paskaidroja, ka *Aldi* dzelteno banānu iepirkuma cena kalpoja par references cenu visiem banānu pircējiem Ziemeļeiropā neatkarīgi no tā, vai tie pirka zaļos vai dzeltenos banānus [25].

39. Ņemot vērā minēto, *Dole* nevar nopietni apgalvot, ka tā tiesas sēdē vēlējās precizēt – šķietami nepareizu – Komisijas apgalvojumu. Drīzāk runa bija par mēģinājumu, aizbildinoties ar šādu precizēšanu, izvirzīt jaunus apsūdzības pamatus, kas turklāt bija pretrunā pašas *Doles* argumentiem sākotnējā rakstveida procesā. Šādi taktiski gājieni ir pretrunā Vispārējās tiesas Reglamenta 48. pantā ietvertajam noteikumam par noilguma termiņu.

40. Tādēļ Vispārējā tiesa pilnīgi pamatoti atstāja bez ievērības *Dole* tiesas sēdē pirmajā instancē iesniegto dokumentu [26].

b) Par *Dole* replikas raksta pielikuma nepieņemamību (pirmā apelācijas sūdzības pamata trešā daļa)

41. Otrkārt, *Dole* norāda, ka Vispārējā tiesa, kļūdaini piemērojot tiesības, ir atzinusi par nepieņemamu tās replikas raksta pirmajā instancē C 7 pielikumu. Šis iebildums ir par pārsūdzētā sprieduma 460.–470. punktu, kuros Vispārējā tiesa attiecīgo pielikumu patiesi noraida kā "nepieņemamu".

42. Ar minēto C 7 pielikumu *Dole* pirmās instances tiesvedībā vēlējās apgalvot, ka Komisija dažus *Dole* paskaidrojumus administratīvajā procesā ir izrāvusi no konteksta.

43. Kā tas izriet no lietas materiāliem, *Dole* replikas rakstā nav ietverti paskaidrojumi attiecībā uz to, par kādiem tās paskaidrojumiem administratīvajā procesā ir runa un ciktāl Komisija ir nepareizi interpretējusi šos paskaidrojumus. Izvērsti apsvērumi par to ir atrodami tikai C 7 pielikumā.

24 — Pārsūdzētā sprieduma 14. punkts un apstrīdētā lēmuma preambulas 104. apsvērums.

25 — Tiesvedības valodā: "[..] Aldi's pricing for yellow bananas served as a reference price for all purchasers of bananas, whether green or yellow, in Northern Europe" (*Dole* prasības pieteikuma beigās, 47. punkts, lietā T-588/08, EU:T:2013:130; skat. arī attiecīgā prasības pieteikuma beigās, 46. punkts).

26 — Pārsūdzētā sprieduma 48. punktā nedaudz neparastā veidā dokuments "tiek atzīts par nepieņemamu".

44. Tādējādi *Dole* nav ievērojusi procesa principu, atbilstoši kuram lietas dalībnieku argumentiem ir jābūt izklāstītiem to procesuālajos rakstos un šo procesuālo rakstu pielikumi ir izmantojami vienīgi pārbaudes veikšanai un tehniskos nolūkos [27]. Saskaņā ar šo principu vispārēja atsauce uz citiem dokumentiem, pat ja tie ir pievienoti prasības pieteikumam, nevar kompensēt galveno juridisko argumentu, kuriem ir jābūt ietvertiem attiecīgajā procesuālajā rakstā, neesamību [28]. Vispārējai tiesai nav pienākuma pielikumos meklēt un identificēt pamatus un argumentus, ko tā varētu uzskatīt par tādiem, kuri veido prasības pamatojumu [29].

45. Tādēļ Vispārējā tiesa pilnīgi pamatoti šajā lietā nav ņēmusi vērā C 7 pielikuma saturu.

c) Starpsecinājums

46. Līdz ar to arī pirmā apelācijas sūdzības pamata otrā un trešā daļa ir nepamatota.

3) Par pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu (pirmā apelācijas sūdzības pamata ceturtā daļa)

47. Pirmā apelācijas sūdzības pamata ceturtajā daļā *Dole* argumentē, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu, atzīstot par nepieņemamiem *Dole* pirmās instances tiesvedībā iesniegtos pierādījumus, taču pieļaujot, ka Komisija izvirza jaunus iebildumus un argumentus.

48. Bez šaubām pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principam kā lietas taisnīgas izskatīšanas pienākuma izpausmei Savienības tiesās ir būtiska nozīme. Tas nosaka, ka katrai pusei ir jānodrošina saprātīga iespēja izklāstīt savus prasījumus, tostarp iesniegt savus pierādījumus apstākļos, kas tai nerada acīmredzami nelabvēlīgāku situāciju salīdzinājumā ar pretējo pusi [30].

49. Taču šajā lietā iebilduma par iespējamu pušu procesuālo tiesību vienlīdzības pārkāpumu pamatā nav izvērsti apelācijas sūdzības iesniedzēju argumenti, no kuriem varētu secināt kaut kāda veida – un noteikti jau ne *acīmredzamu* – sliktākas procesuālās situācijas radīšanu *Dole* nekā Komisijai pirmās instances tiesvedībā.

50. Drīzāk *Dole* savu iebildumu pamato tikai ar vispārīgu norādi uz tās apsvērumiem pirmā apelācijas sūdzības pamata pirmajā, otrajā un trešajā daļā. Citiem vārdiem, šī pirmā apelācijas sūdzības pamata ceturtā daļa ir nedalāmi saistīta ar iepriekšējām trim.

51. Tā kā pirmā apelācijas sūdzības pamata pirmā, otrā un trešā daļa ir jānoraida, arī šī ceturtā uz pušu procesuālo vienlīdzību balstītā daļa nevar tikt atbalstīta.

27 — Spriedums *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 97. un 100. punkts).

28 — Spriedumi *Versalis*/Komisija (C-511/11 P, EU:C:2013:386, 115. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 40. punkts).

29 — Spriedumi *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 98. un 100. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 41. punkts).

30 — Spriedumi Zviedrija/*API* un Komisija (apvienotās lietas C-514/17 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541, 88. punkts) un *Otis* u.c. (C-199/11, EU:C:2012:684, 71. punkts).

4) Par pārmetumu attiecībā uz faktu nekonstatēšanu Vispārējā tiesā (pirmā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa)

52. Ar piekto un pēdējo šī pirmā apelācijas sūdzības pamata daļu *Dole*, visbeidzot, norāda, ka Vispārējā tiesa nav pienācīgi konstatējusi faktus, atsaucoties uz tās reglamenta 64. un 65. pantu. *Dole* apgalvotā kļūda tiesību piemērošanā izpaužoties tādējādi, ka Vispārējā tiesa uzdeva jautājumus tikai mutvārdos, taču neveica nekādus procesa organizatoriskos pasākumus un pierādījumu savākšanas pasākumus, lai gan tai attiecībā uz noteiktiem saistībā ar strīdu būtiskiem faktiem bija "viennozīmīgas neskaidrības". Tādējādi Vispārējā tiesa apelācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā ir pārkāpusi pierādījumu savākšanas pasākumu principus, kā arī nav izpildījusi tās pienākumu pareizi konstatēt faktus un vienlaicīgi ir pārkāpusi *Dole* tiesības uz aizstāvību.

53. Vispirms ir jānorāda, ka apelācijas sūdzības iesniedzējām apelācijas sūdzībā ir precīzi jānorāda pārsūdzētā sprieduma kritizētās daļas, kā arī juridiskie argumenti, ar kuriem konkrēti tiek pamatoti iebildumi [31]. Apelācijas sūdzība ir jānoraida kā acīmredzami nepieņemama, ja tai trūkst saskanīgas struktūras, tajā ir ietverti vienīgi vispārīgi apgalvojumi un ja tajā trūkst konkrētu norāžu par pārsūdzētā sprieduma punktiem, kuros, iespējams, pieļauta kļūda tiesību piemērošanā [32].

54. Ņemot vērā ļoti neskaidros *Dole* argumentus, man ir nopietnas šaubas par to, vai pirmā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa vispār var tikt atzīta par pieņemamu. Tas tādēļ, ka apelācijas sūdzībā nav ietverts nekas daudz vairāk kā vispārīga norāde uz Vispārējās tiesas "neskaidrību" attiecībā uz "faktiem, kas saistīti ar references cenu raksturu". Nedz tiek norādīts, attiecība uz ko precīzi ir pastāvējusi šī "neskaidrība", nedz tiek mazākajā mērā paskaidrots, kurās pārsūdzētā sprieduma daļās tās ir redzamas [33].

55. Taču neatkarīgi no minētā katrā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienīgi Vispārējā tiesa var lemt par iespējamu nepieciešamību papildināt informāciju, kas tai ir pieejama izskatāmajās lietās. Procesuālo aktu esošais vai neesošais pierādījuma spēks ir daļa no faktu vērtējuma, ko tā veic neatkarīgi un kurš, tāpat saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, izņemot faktu vai pierādījumu sagrozīšanas gadījumu, neietilpst Tiesas apelācijas tiesvedībā veicamajā pārbaudē [34].

56. *Dole* norādītais apstāklis, ka Vispārējā tiesa tiesas sēdē lietas dalībniekiem uzdeva vairākus jautājumus, nevar kalpot par nopietnu norādi uz Vispārējās tiesas nolaidību, konstatējot faktus. Gluži pretēji, intensīva lietas dalībnieku iztaujāšana liek secināt, ka Vispārējā tiesa ļoti apzinīgi ir vērtējusi visus lietas priekšmeta aspektus. Turklāt lietas dalībnieku iztaujāšana ir procesuālo tiesību noteikumos paredzēta iespēja, piemēram, lai kliedētu esošās neskaidrības [35]. Šādas iztaujāšanas rezultāts visumā var padarīt par liekiem turpmākus procesa organizatoriskos pasākumus vai formālus pierādījumu savākšanas pasākumus.

31 — Spriedumi *Telefónica* un *Telefónica de España*/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 29. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 151. un 215. punkts).

32 — Spriedums *Telefónica* un *Telefónica de España*/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 30. punkts).

33 — *Dole* šajā pirmā apelācijas sūdzības pamata piektajā daļā neprecizē tikai starp citu izteikto pārmetumu par faktu sagrozīšanu, drīzāk *Dole* norāda uz otro apelācijas sūdzības pamatu. Tādēļ arī es šo jautājumu aplūkošu tikai otrā apelācijas sūdzības pamata ietvaros (skat. tālāk, šo secinājumu 61.–70. punkts).

34 — Spriedumi *Ismeri Europa*/Revīzijas palāta (C-315/99 P, EU:C:2001:391, 19. punkts), *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland*/Komisija (C-385/07 P, EU:C:2009:456, 163. punkts) un spriedums *E.ON Energie*/Komisija (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 115. punkts); tāpat spriedums *Viega*/Komisija (C-276/11 P, EU:C:2013:163, 39. punkts).

35 — Tiesas statūtu 24. panta pirmās daļas pirmais teikums, to lasot kopā ar 53. panta pirmo daļu.

57. Turklāt ir jāatgādina, ka konkurences lietās tiesvedība Savienības tiesās pamatojas uz pierādījumu iesniegšanas principu [36]. Ja *Dole* pirmās instances tiesvedībā bija iespaids, ka bija jāveic procesa organizatoriskie pasākumi vai pierādījumu savākšanas pasākumi, tai bija tiesības Vispārējai tiesai iesniegt attiecīgus pieteikumus [37]. Taču, kā apelācijas sūdzības iesniedzējām tiesas sēdē Tiesā bija jāatzīst, *Dole* nevienā brīdī pirmās instances tiesvedības laikā neiesniedza šādus pieteikumus, lai gan pilnīgi nešaubīgi to izdarīt bija iespējams. Šādos apstākļos *Dole* apelācijas tiesvedības stadijā diezin vai var izvirzīt iebildumu, ka Vispārējā tiesa nav izpildījusi pienākumus saistībā ar faktu noskaidrošanu [38].

58. Vispārīgi Vispārējai tiesai nav pienākuma aizliegtas vienošanās lietā pēc savas ierosmes no jauna uzsākt lietas materiālu pilnīgu izpēti [39]. Tikai izņēmuma kārtā var pieņemt, ka Vispārējās tiesas plašā rīcības brīvība vērtēt, kādi pierādījumi ir atbilstoši un vajadzīgi konkrēta fakta pierādīšanai, pārvēršas par pienākumu pēc savas iniciatīvas iegūt citus pierādījumus, pat ja neviens no lietas dalībniekiem to nav prasījis. Tā tas vēl jo vairāk ir tad, ja lietas dalībnieki, kā šajā gadījumā, ir lieli uzņēmumi, kuriem ir zināma pieredze konkurences tiesību jautājumos un kurus pārstāv advokāti, kas ir specializējušies šajos jautājumos [40].

59. Šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzējas nav norādījušas uz īpašiem apstākļiem, no kuriem izņēmuma kārtā varētu secināt Vispārējās tiesas pienākumu pēc savas ierosmes veikt pierādījumu savākšanas pasākumus. Pat, atbildot uz manu tiešo jautājumu, tās nevarēja norādīt uz šādiem apstākļiem.

60. Attiecīgi nav pamatota arī pirmā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa, līdz ar to šis apelācijas sūdzības pamats kopumā ir jānoraida.

B – *Otrais apelācijas sūdzības pamats: faktu sagrozīšana*

61. Otrajā apelācijas sūdzības pamatā *Dole* norāda, ka Vispārējā tiesa ir sagrozījusi virkni faktu, kuriem ir nozīme attiecībā uz pārkāpuma tā juridiskajā un ekonomiskajā kontekstā pareizu vērtējumu. Šis apelācijas sūdzības pamats ir vērsts pret pārsūdzētā sprieduma 152., 182., 184. un 232. punktu.

62. Konkrēti, šajā ziņā būtība runa ir par trim jautājumiem: pirmkārt, vai Vispārējā tiesa nepamatoti ir vienādi vērtējusi references cenas [41] un cenu piedāvājumus [42], otrkārt, vai Vispārējā tiesa nepareizi pieņēma, ka *Dole* izmantoja dzelteno banānu references cenas, un, treškārt, vai zaļo un dzelteno banānu references cenas nozares līmenī bija tik ļoti cieši saistītas viena ar otru, ka tās varēja uzskatīt par savstarpēji aizstājamām.

36 — Spriedumi *Chalkor*/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 64. un 66. punkts), *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 46. punkts) un *Siemens*/Komisija (apvienotās lietas C-239/11 P, C-489/11 P un C-498/11 P, EU:C:2013:866, 321. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 47. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Nexans* un *Nexans France*/Komisija (C-37/13 P, EU:C:2014:223, 87. punkts).

37 — Tāpat spriedums *Siemens*/Komisija (apvienotās lietas C-239/11 P, C-489/11 P un C-498/11 P, EU:C:2013:866, 322. punkts).

38 — Spriedumi *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 46. punkts) un *Viega*/Komisija (C-276/11 P, EU:C:2013:163, 41. un 42. punkts).

39 — Spriedumi *Chalkor*/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 66. punkts), *Kone* u.c./Komisija (C-510/11 P, EU:C:2013:696, 32. punkts), kā arī *Telefónica* un *Telefónica de España*/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 55. punkts).

40 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 51. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Nexans* un *Nexans France*/Komisija (C-37/13 P, EU:C:2014:223, 87. un 88. punkts).

41 — Tiesvedības valodā (angļu valoda): "quotation prices", konsultāciju valodā (franču valoda): "prix de référence".

42 — Tiesvedības valodā: "price quotes", konsultāciju valodā: "offres de prix". Pārsūdzētā sprieduma tulkojumā vācu valodā attiecībā uz "price quotes" daļēji tiek izmantots formulējums "cenu piedāvājumi", daļēji tajā ir runa par "cenu norādīšanu", taču pēdējais formulējums šajā situācija drīzāk šķiet nepiemērots.

63. Sākumā ir jānorāda, ka pieņēmums par faktu vai pierādījumu sagrozīšanu ir saistīts ar stingriem nosacījumiem. Šāda sagrozīšana ir notikusi tad, ja, neiesniedzot jaunus pierādījumus, jau iesniegto pierādījumu vērtējums ir acīmredzami kļūdains [43].

64. No *Dole* argumentiem nevar secināt neko tādu, kas norādītu uz *acīmredzami kļūdainu* faktu vai pierādījumu vērtējumu.

65. Pirmkārt, attiecībā uz apgalvoto references cenu un cenu piedāvājumu pielīdzināšanu pārsūdzētā sprieduma 152., 182., 184. un 232. punktā jānorāda, ka noteikti ne visās šajās sprieduma daļās vispār tiek izmantots šāds jēdziens. Vienīgi 182. punktā ir atrodams formulējums "references cena", turpretim 152. punktā ir runa vienkārši par "dzelteno banānu piedāvājuma cenu" [44], 184. punktā – par "dzelteno cenu" [45] un 232. punktā – no jauna par "dzelteno cenu" un "zaļo cenu". Nevienā no minētajām vietām pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa references cenas nepielīdzina cenu piedāvājumiem, tāpat nenotiek references cenu pielīdzināšana faktiski samaksātajām cenām. Attiecībā uz minēto izteiktais *Dole* pārmetums ir nepamatots.

66. Otrkārt, attiecībā uz jautājumu par iespējamu dzelteno banānu references cenu izmantošanu no *Doles* puses ir jānorāda, ka Vispārējā tiesa vispār tikai vienā vienīgā pārsūdzētā sprieduma punktā, proti, tā 182. punktā, izmanto jēdzienu "dzeltenā references cena" saistībā ar *Dole*. Šajā ziņā drīzāk runa varētu būt par redakcionālu pārskatīšanos nekā par acīmredzami kļūdainu faktu vērtējumu. Katrā ziņā no *Dole* argumentiem nevar secināt, ciktāl tieši šī iespējamā neprecizitāte 182. punkta formulējumā ir ietekmējusi Vispārējās tiesas veikto faktu vērtējumu no konkurences tiesību viedokļa un, visbeidzot, pārsūdzētā sprieduma rezolutīvo daļu. Taču, nepastāvot konkrētām norādēm uz minēto, pat ja vēlētos pieņemt faktu sagrozīšanu, nav iemesla atcelt pārsūdzēto spriedumu [46].

67. Treškārt, attiecībā uz zaļo un dzelteno references cenu aizstāšanas nozares līmenī problemātiku *Dole* izvirzītais pārmetums par faktu sagrozīšanu attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 232. punktu. Interesanti, ka attiecīgajā sprieduma daļā jēdziens "references cenas" [47], pret ko iebilst *Dole*, vispār netiek izmantots. Pareiza ir vienīgi norāde, ka Vispārējā tiesa šajā vietā pieņem ciešu saistību starp "zaļajām cenām" un "dzeltenajām cenām". *Dole* nav sniegusi nevienu norādi par to, ka šis secinājums varētu būt nepareizs – nemaz nerunājot par to, ka tas varētu būt *acīmredzami nepareizs*. Gluži pretēji, Vispārējās tiesas izdarītais secinājums tieši šķiet pareizs, ja tiek arī ņemti vērā tieši pirms tam pārsūdzētā sprieduma 220.–231. punktā minētie pirmās instances tiesas aplūkotie pierādījumi, proti, *Atlanta* darbinieka 2003. gada 2. janvāra elektroniskā pasta vēstule. Tajā uzskatāmi tiek aprakstīta mijiedarbība starp *Chiquita* un *Dole* izmantotajām cenām, arī ja viens uzņēmums atsaucas uz "dzelteno cenu" un otrs – uz "zaļo cenu". Līdz ar to kopumā arī pārmetums par sagrozīšanu attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 232. punktu ir apšaubāms.

68. Vispārīgi man šķiet, ka *Dole* šajā otrajā apelācijas sūdzības pamatā norāda uz dažādām maldinošām semantiskām viltīgām frāzēm, kuru vienīgais mērķis ir mudināt Tiesu, aizbildinoties ar iebildumu par iespējamu faktu sagrozīšanu, vienkārši no jauna izvērtēt faktus [48]. Tomēr Tiesas kā apelācijas instances uzdevums nav aizstāt Vispārējās tiesas veikto tirgus datu un konkurences stāvokļa vērtējumu ar savu vērtējumu [49].

43 — Spriedumi *PKK* un *KNK*/Padome (C-229/05 P, EU:C:2007:32, 37. punkts), *Sniace*/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, 37. punkts) un *Lafarge*/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, 17. punkts).

44 — Tiesvedības valodā: "a yellow quote", konsultāciju valodā "une offre jaune".

45 — Tiesvedības valodā: "a yellow price", konsultāciju valodā: "un prix jaune".

46 — Spriedumi *P & O European Ferries* (*Vizcaya*) un *Diputación Foral de Vizcaya*/Komisija (apvienotās lietas C-442/03 P un C-471/03 P, EU:C:2006:356, 67.–69. punkts), *Sison*/Padome (C-266/05 P, EU:C:2007:75, 70.–72. punkts) un *Inuit Tapiriit Kanatami* u.c./Parlaments un Padome (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 112. punkts).

47 — Tiesvedības valodā: "quotation prices".

48 — Spriedumi *Lafarge*/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, 23. punkts), *Ziegler*/Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 75. un 76. punkts) un *FLSmidth*/Komisija (C-238/12 P, EU:C:2014:284, 31. punkts).

49 — Spriedums *British Airways*/Komisija (C-95/04 P, EU:C:2007:166, 137. punkts).

69. Apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītie pārmetumi ir nepamatoti arī tādēļ, ka ar tiem atsevišķas sprieduma daļas tiek aplūkotas ārpus to konteksta. Ja pārsūdzētā sprieduma punktus, pret kuriem tiek celti iebildumi, nevērtē atsevišķi, bet gan pārējā sprieduma pamatojuma kontekstā, nav grūti secināt, ka Vispārējā tiesa ir pareizi sapratusi Ziemeļeiropas banānu tirgus darbības veidu, ieskaitot tā smalkumus [50]. Arī *Dole* vienmēr atkārtoto argumentu par neesošo konkurenci mazumtirdzniecības līmenī starp tās un *Chiquita* banāniem Vispārējā tiesa ir gan ņēmusi vērā [51]; fakts, ka Vispārējo tiesu galu galā šis arguments nepārliecināja, pats par sevi nav piemērots, lai pamatotu pārmetumu par faktu vai pierādījumu sagrozīšanu.

70. Tādējādi kopumā otrais apelācijas sūdzības pamats ir jānoraida.

C – *Trešais apelācijas sūdzības pamats: "Pierādījumu vērtējuma nepiemērotība" Vispārējā tiesā*

71. Ar savu trešo apelācijas sūdzības pamatu, kuru veido ne mazāk kā piecas daļas, *Dole* pārmet "pierādījumu vērtējuma nepiemērotību Vispārējā tiesā". Ja aplūkotu *Dole* minēto burtiski, šis trešais apelācijas sūdzības pamats būtu jāatzīst par acīmredzami nepieņemamu, jo tikai Vispārējas tiesas kompetencē ir sniegt faktu un pierādījumu vērtējumu un tas – izņemot iespējamu iebildumu par sagrozīšanu – neietilpst Tiesas kā apelācijas instances kompetencē [52]. Taču, aplūkojot tuvāk, aiz pārmetuma par iespējamu "pierādījumu vērtējuma nepiemērotību" būtībā slēpjas vairāki iebildumi pret pārsūdzētā sprieduma pamatotību, apstrīdētā lēmuma pamatojumam izvirzāmajām juridiskajām prasībām un faktu juridisko kvalifikāciju.

1) Par tirgus struktūru un iesaistīto uzņēmumu dalībnieku pozīciju tirgū – dzelteno un zaļo banānu nozīme, aprēķinot tirgus daļu (trešā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa)

72. Pirmais trūkums, uz kuru *Dole* norāda šajā trešajā apelācijas sūdzības pamatā, ir tāds, ka Vispārējā tiesa bez piemērota pamatojuma ir apstiprinājusi aprēķinus attiecībā uz *Dole*, *Chiquita* un *Del Monte*/*Weichert* kopīgo tirgus daļu, uz kuriem Komisija balstoties apstrīdētajā lēmumā, lai aprakstītu attiecīgo tirgus struktūru.

73. Šis iebildums visupirms ir vērsts pret pārsūdzētā sprieduma 353. punktu, kurā Vispārējā tiesa pievienojas Komisijas secinājumam, "ka *Dole*, *Chiquita* un *Weichert* bija ievērojama daļa tirgū". Šāda secinājuma pamatā bija fakts, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā secināja, ka *Chiquita*, *Dole* un *Weichert* kopīgā tirgus daļa sasniedza aptuveni 45–50 %, ja par pamatu tiek ņemta vērā banānu pārdevumu vērtība Ziemeļeiropā 2002. gadā [53], vai 40–45 %, ja tiek ņemts vērā "svaigo banānu redzamais patēriņš Ziemeļeiropā" tajā pašā laikposmā [54].

74. *Dole* iebilst, ka iesaistīto uzņēmumu kopīgā tirgus daļa šajos pieņēmumos ir novērtēta pārāk augstu. Skaitļi esot pārāk lieli tādēļ, ka Komisija ir saskaitījusi zaļos un dzeltenos banānus, neņemot vērā, ka Ziemeļeiropā tiek ievesti tikai zaļie banāni un ka daļa šo zaļo banānu vispirms tiek pārdoti starp importētājiem, pirms tie gatavi tiek realizēti mazumtirdzniecībā kā dzeltenie banāni. Šādā veidā – kā norāda *Dole* – daļa no Ziemeļeiropas tirgū realizētajiem banāniem, aprēķinot tirgus daļu, tiek ņemta vērā divas reizes.

50 — Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 226.–228. punktu.

51 — Skat. vēlreiz pārsūdzētā sprieduma 128.–132. punktu.

52 — Rīkojums *San Marco*/Komisija (C-19/95 P, EU:C:1996:331, 39. un 40. punkts) un spriedumi Komisija/*Schneider Electric* (C-440/07 P, EU:C:2009:459, 103. punkts), kā arī *Telefónica* un *Telefónica de España*/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 84. punkts); līdzīgi spriedums *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 60. punkts).

53 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 26. un 27. apsvērums un pārsūdzētā sprieduma 345. punkts.

54 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 31. apsvērums un pārsūdzētā sprieduma 350. punkts.

75. Apelācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā Vispārējā tiesa nav pietiekami vērtējusi šo *Dole* iebildumu, tādēļ šajā ziņā pārsūdzētais spriedums neesot pamatots.

76. Šis pārmetums pārsteidz, jo Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 351.–354. punktā *expressis verbis* izsaka gan viedokli par minēto *Dole* iebildumu un to būtība noraida ar pamatojumu, ka *Dole* argumenti "ir balstīti uz kļūdainu premisu, proti, dzelteno banānu un zaļo banānu nošķiršanu" [55].

77. Taču, tā kā būtībā ir konstatējams – arī ja īss – Vispārējās tiesas sniegts pamatojums, rodas aizdomas, ka *Dole* minētajai sprieduma daļai nepiekrīt *no satura viedokļa*. Taču šāda kritika attiecībā uz saturu nav piemērota, lai apšaubītu pārsūdzētā sprieduma formālo likumību attiecībā uz pienākumu sniegt pamatojumu. *Dole* viedoklis pēc būtības var atšķirties no Vispārējās tiesas viedokļa. Tomēr šis apstāklis pats par sevi nevar padarīt pārsūdzēto spriedumu par tādu, kuram trūkst pamatojuma [56].

78. Neraugoties uz minēto, ar *Dole* celto iebildumu par pamatojumu tiek uzdots arī jautājums, vai no Vispārējās tiesas var formāli pieprasīt *izvērstāk pamatot* pārsūdzēto spriedumu attiecībā uz *Dole* kritiku par iesaistīto uzņēmumu kopīgās tirgus daļas aprēķināšanu.

79. Pienākums pienācīgi pamatot pirmās instances tiesas spriedumu izriet no Tiesas statūtu 36. panta, lasot to kopā ar 53. panta 1. punktu. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru sprieduma pamatojumā ir skaidri un nepārprotami jāatspoguļo Vispārējās tiesas argumentācija, lai ieinteresētās personas varētu uzzināt pieņemtā nolēmuma motīvus un lai Tiesa varētu īstenot savu pārbaudes pienākumu [57].

80. Pamatojuma neesamība gan var tikt konstatēta arī tad, ja Vispārējā tiesa spriedumā nav vērtējusi pieteikumu [58], prasības pamatu [59] vai procesa dalībnieka argumentus [60].

81. Tomēr ir jāņem vērā, ka Vispārējai tiesai nav pienākuma sniegt izsmeļošu un detalizētu visas lietas dalībnieku sniegtās argumentācijas izklāstu, it īpaši, ja tā nav bijusi pietiekami skaidra un precīza [61]. Vispārējās tiesas pamatojums var būt, tieši pretēji. netiešs ar nosacījumu, ka tas ļauj ieinteresētajām personām saprast, kādu iemeslu dēļ Vispārējā tiesa nav apstiprinājusi to argumentus, un Tiesai iegūt pietiekami daudz informācijas, lai īstenotu savu pārbaudi [62]. Galu galā nozīme ir tam, vai Vispārējā tiesa savā pamatojumā ir vērtējusi visus norādītos tiesību pārkāpumus un pienācīgi analizējusi lietas dalībnieku *galvenos argumentus* [63].

55 — Pārsūdzētā sprieduma 352. punkta pirmais teikums.

56 — Spriedumi *Wunenburger*/Komisija (C-362/05 P, EU:C:2007:322, 80. punkts) un *Gogos*/Komisija (C-583/08 P, EU:C:2010:287, 35. punkts).

57 — Spriedumi Padome/*De Nil* un Impens (C-259/96 P, EU:C:1998:224, 32. un 33. punkts), *France Télécom*/Komisija (C-202/07 P, EU:C:2009:214, 29. punkts) un *Mindo*/Komisija (C-652/11 P, EU:C:2013:229, 29. punkts).

58 — Spriedums *Evropaïki Dynamiki*/Komisija (C-200/10 P, EU:C:2011:281, 33. punkts).

59 — Spiedumi *Vidrányi*/Komisija (C-283/90 P, EU:C:1991:361, 29. punkts), Komisija/*Greencore* (C-123/03 P, EU:C:2004:783, 40. un 41. punkts) un *Gogos*/Komisija (C-583/08 P, EU:C:2010:287, 29. punkts).

60 — Spriedumi *Ferriere Nord*/Komisija (C-219/95 P, EU:C:1997:375), *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. punkts) un *France Télécom*/Komisija (C-202/07 P, EU:C:2009:214, 41. punkts), attiecīgi par argumentiem par labu naudas soda samazināšanai.

61 — Spriedumi *Connolly*/Komisija (C-274/99 P, EU:C:2001:127, 121. punkts) un *FIAMM* u.c./Padome un Komisija (apvienotās lietas C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, 91. punkts).

62 — Spriedumi *Ziegler*/Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 82. punkts), *Gascogne Sack Deutschland*/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768, 35. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 189. punkts).

63 — Spriedumi *Komninou* u.c./Komisija (C-167/06 P, EU:C:2007:633, 22. punkts) un *Mindo*/Komisija (C-652/11 P, EU:C:2013:229, 41. punkts).

82. Šajā gadījumā ir grūti apgalvot, ka *Dole* kritika par Komisijas izmantotajiem iesaistīto uzņēmumu kopīgās tirgus daļas skaitļiem bija tās *galvenais* arguments pirmajā instancē. Gluži pretēji, šai kritikai *Dole* rakstveida paskaidrojumos Vispārējā tiesā bija tikai pakārtota nozīme. Tā, piemēram, *Dole* šai problēmai prasības pieteikumā ir veltījusi tikai vienu vienīgu punktu [64], replikas rakstā – pat ne pusteikumu [65]. No satura viedokļa *Dole* tikai izteicās, ka Komisijas par pamatu izmantotā tirgus daļa ir "būtiski pārspīlēta" un no neatkarīgas patērētāju aptaujas attiecībā uz *Chiquita*, *Dole* un *Del Monte*/*Weichert* Vācijā izrietot tikai kopīgā tirgus daļa mazāk nekā 25 % apmērā.

83. *Dole* izvirzītais iebildums, kas apelācijas tiesvedībā ir norādīts kā galvenais, ka Komisija nedrīkstēja saskaitīt zaļos un dzeltenos banānus, pirmās instance tiesvedībā parādījās vispār tikai vienā zemsvītras piezīmē [66]. Par banānu dubultu saskaitīšanu, pamatojoties uz pārdošanas starp importētājiem iespējamu ņemšanu vērā, *Dole* rakstveida argumentos pirmajā instancē nav runas nevienā vietā.

84. Kā *Dole*, atbildot uz tiešu Tiesas jautājumu, bija jāatzīst, šie abi aspekti – no vienas puses, zaļo un dzelteno banānu saskaitīšana, no otras puses, starp importētājiem tirgoto banānu dubulta saskaitīšana – arī tiesas sēdē Vispārējā tiesā netika analizēti padziļināti.

85. Ņemot vērā minēto, Vispārējai tiesai nevar pārmest to, ka tā pārsūdzētajā spriedumā nav sīki analizējusi šos abus aspektus. Tātad šajā gadījumā nekādā ziņā nevar būt runa par pienākuma norādīt pamatojumu neievērošanu.

Papildu argumenti par kritiku no saturiskā viedokļa par tirgus daļas skaitļiem

86. Tikai pilnības labad es papildinu, ka *Dole* argumenti šīs trešā apelācijas sūdzības pamata pirmās daļas ietvaros arī nav piemērots pamats, lai no saturiskā viedokļa apstrīdētu Vispārējās tiesas apsvērumus par iesaistīto uzņēmumu kopīgo tirgus daļu.

87. Tā kā faktu un pierādījumu vērtējums ietilpst ekskluzīvā Vispārējās tiesas kompetencē, Tiesai apelācijas sūdzības izskatīšanā nepavisam nav jāaizstāj Vispārējās tiesas veiktais tirgus datu un konkurences stāvokļa vērtējums ar savu vērtējumu [67].

88. Ir gan tiesa, ka Tiesai apelācijas tiesvedībā ir jāpārbauda faktu juridiskā kvalifikācija Vispārējā tiesā, kā arī jākonstatē iespējama faktu un pierādījumu sagrozīšana [68]. Tomēr *Dole* Tiesā par šeit strīdīgo uzņēmumu dalībnieku kopīgās tirgus daļas aprēķināšanu nav cēlusi nedz vienu, nedz otru iebildumu [69].

64 — Prasības pieteikuma pirmajā instancē 118. punkts.

65 — Replikas raksta pirmajā instancē 40. punktā tikai netieši vienās iekavās ir norādīts uz "pārspīlētiem Komisijas skaitļiem".

66 — Prasības pieteikuma pirmajā instancē 86. punkts, replikas raksta pirmajā instancē 44. punktā šis pārmetums tiek atkārtots.

67 — Spriedums *British Airways*/Komisija (C-95/04 P, EU:C:2007:166, 137. punkts).

68 — Spriedumi Komisija/*Brazzelli Lualdi* u.c. (C-136/92 P, EU:C:1994:211, 49. punkts), Komisija/*Schneider Electric* (C-440/07 P, EU:C:2009:459, 191. punkts), Padome/*Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group* (C-337/09 P, EU:C:2012:471, 55. punkts) un *Ziegler*/Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 74. punkts).

69 — Tās otrā apelācijas sūdzības pamata ietvaros celto iebildumu par faktu sagrozīšanu *Dole nav* balstījusi uz, iespējams, kļūdaini aprēķinātu tirgus daļu.

89. Neraugoties uz minēto, *Dole* apsvērumi attiecībā uz šķietamām neprecizitātēm, aprēķinot iesaistīto uzņēmumu kopīgo tirgus daļu, ir pārāk vispārīgi un pārāk nenoteikti, lai par tiem sniegtu saprātīgu vērtējumu [70]. It īpaši, *Dole* nesniedz nekādas norādes par to, kāds ir bijis tās minēto banānu pārdevumu apjoms starp importētājiem. Vai runa bija par izplatītu praksi vai tikai nenozīmīgu fenomenu? [71] Bez šajā ziņā izvērsta *Dole* izklāsta [72] galu galā nevar tikt vērtēts tas, vai iespējama pārdevumu starp importētājiem ņemšana vērā vispār varēja būtiski ietekmēt apstrīdētajā lēmumā noteikto un Vispārējā tiesā par pamatu izmantoto tirgus daļu.

90. Līdz ar to kopumā trešā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2) Par informācijas apmaiņas starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem aprakstu (trešā apelācijas sūdzības pamata otrā, trešā un ceturtā daļa)

91. Ar trešā apelācijas sūdzības pamata otro, trešo un ceturto daļu *Dole* iebilst pret virkni Vispārējas tiesas kļūdu tiesību piemērošanā, kas visas ir saistītas ar strīda pamatā esošās informācijas apmaiņas starp iesaistītajiem uzņēmumiem aprakstu.

a) Par apstrīdētā lēmuma pamatojumam izvirzāmajām prasībām (trešā apelācijas sūdzības pamata otrā un trešā daļa)

92. Vispirms *Dole* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā apstrīdētā lēmuma pamatojumam ir izvirzījusi pārāk zemas prasības. *Dole* ieskatā Vispārējai tiesai no Komisijas bija jāpieprasa precīzāks to tēmu apraksts, par kurām iesaistītie uzņēmumi apmainījās ar informāciju ar mērķi ierobežot konkurenci (trešā apelācijas sūdzības pamata otrā daļa), un tai no Komisijas bija jāpieprasa sīki izklāstīt, uz kuriem cenu veidošanas faktoriem konstatētais pārkāpums ar mērķi ierobežot konkurenci attiecās (trešā apelācijas sūdzības pamata trešā daļa). Šie abi aspekti ir ļoti līdzīgi. Tādēļ tie ir jāpārbauda kopā.

93. Komisijas lēmumu pamatojumam izvirzītās juridiskās prasības aizliegto vienošanos tiesību jomā izriet no EKL 253. panta (tagad – LESD 296. panta otrā daļa). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šim pamatojumam ir nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo Komisijas argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentai tiesai veikt pārbaudi [73].

94. Tomēr netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu precizēti visi atbilstošie faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo jautājums, vai akta pamatojumā ir izpildītas EKL 253. panta prasības, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai tā formulējumu, bet arī tā kontekstu, kā arī visas tiesību normas, kas regulē attiecīgo jomu [74].

70 — Spriedumi *Lindorfer*/Padome (C-227/04 P, EU:C:2007:490, 83. punkts), *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 45. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 151. punkts).

71 — Saskaņā ar Komisijas paskaidrojumiem tiesas sēdē Tiesā, pret kuriem *Dole* nav iebildusi, banānu pārdevumi starp importētājiem nebija lieli. Arī neapstrīdētie Komisijas secinājumi apstrīdētā lēmuma preambulas 451. un 453. apsvērumā pamato – arī ja tie tiek izdarīti citā kopsakarā – šādu secinājumu.

72 — Vismaz par iespējamiem *Dole* pārdevumiem citiem importētājiem vai *Dole* iepirkumiem no citiem importētājiem tiesvedībā varēja sagaidīt konkrētas norādes. Tas tādēļ, ka par tās darījumiem ar banāniem *Dole* ir visa attiecīgā informācija.

73 — Spriedumi *Bertelsmann* un *Sony Corporation of America*/*Impala* (C-413/06 P, EU:C:2008:392, 166. punkts), *Elf Aquitaine*/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 147. punkts) un *Ziegler*/Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 115. punkts).

74 — Spriedumi *Bertelsmann* un *Sony Corporation of America*/*Impala* (C-413/06 P, EU:C:2008:392, 166. punkts), *Elf Aquitaine*/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 150. punkts) un *Ziegler*/Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 116. punkts).

95. Vispārēja tiesa ir detalizēti citējusi apstrīdēta lēmuma preambulas apsvērumus un tostarp uzsvērusi, ka informācijas apmaiņa starp iesaistītajiem uzņēmumiem šajā gadījumā bija par krājumiem, importēto produktu krājumu pārpalikumiem ostās, sagaidāmo pieprasījumu tirgū un tirgus izmaiņām – piemēram, organizējot "tirdzniecības veicināšanas pasākumus" –, un papildus par iespēju, ka tirgus cenas vispārīgi pieaug, samazinās vai paliek nemainīgas [75].

96. Manā ieskatā no šī uzskaitījuma kļūst pietiekami skaidrs, ka *Dole* nevarēja nezināt par precīzo pārkāpuma, kurā tā tiek vainota, priekšmetu. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka minētās detaļas par informācijas apmaiņu starp iesaistītajiem uzņēmumiem tostarp izrietēja no pašas *Dole* administratīvajā procesa sniegtajiem paskaidrojumiem [76].

97. Turklāt Vispārējā tiesa ir pareizi uzsvērusi, ka no EKL 253. panta neizriet Komisijas pienākums "izveidot izsmeļošu to faktoru sarakstu, kuri *a priori* būtu jāuzskata par prettiesiskiem konkrētajā nozarē" [77]. Proti, pretēji tam, kā, šķiet, uzskata *Dole*, Komisijas uzdevums nav lēmumā, kas pieņemts saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 [78] 7. pantu un 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu, sniegt kaut kāda veida padomus aizliegtas vienošanās dalībniekiem par to rīcību tirgū nākotnē. Gluži otrādi, iesaistītiem uzņēmumiem, kā arī visiem pārējiem tirgus dalībniekiem pilnīgi patstāvīgi ir jāpievērš uzmanība tam, lai tie ar savu rīcību tirgū nepārkāpj iekšējā tirgus konkurences tiesību normas.

98. Līdz ar to Vispārējā tiesa pilnīgi pareizi ir noraidījusi *Dole* celto iebildumu par apstrīdētā lēmuma pamatojuma neesamību [79].

b) Par *Dole* argumentu, ka darbinieki, kas ir piedalījušies informācijas apmaiņā, neesot bijuši paši atbildīgi par references cenu noteikšanu (trešā apelācijas sūdzības pamata ceturtā daļa)

99. Turpinājumā *Dole* iebilst [80], ka Vispārējā tiesa nav atbildējusi uz tās argumentu, atbilstoši kuram attiecīgie *Chiquita* un *Dole* darbinieki neesot varējuši ticamā veidā piedalīties informācijas apmaiņā, jo tiem uzņēmumā neesot bijušas tiesības noteikt references cenas. Ar šo iebildumu *Dole* norāda uz pamatojuma trūkumu pārsūdzētajā spriedumā [81].

100. Taču, kā pareizi norāda Komisija, šis iebildums ir balstīts uz nepareizu pārsūdzētā sprieduma izpratni. Patiesībā attiecīgā sprieduma 577.–582. punkts *expressis verbis* ir veltīts minētajam *Dole* argumentam. *Dole* viedoklis pēc būtības var atšķirties no Vispārējās tiesas viedokļa. Tomēr šis apstāklis pats par sevi nevar padarīt pārsūdzēto spriedumu par tādu, kuram trūkst pamatojuma [82].

75 — Pārsūdzētā sprieduma 262. un 263. punkts.

76 — Pārsūdzētā sprieduma 264. punkts, lasot to kopā ar 262. un 263. punktu.

77 — Pārsūdzētā sprieduma 261. punkts.

78 — Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.; OV Īpašais izdevums latviešu valodā, 8. nod., 2. sēj., 205.–229. lpp.).

79 — Pārsūdzētā sprieduma 267. punkts.

80 — Ciktāl šim iebildumam ir nozīme arī trešā apelācijas sūdzības pamata piektajā daļā, es uz to atbildu jau šeit, norādot uz turpmākajiem argumentiem.

81 — Šajā ziņā spriedumi *Komninou* u.c./Komisija (C-167/06 P, EU:C:2007:633, 22. punkts), *Gogos*/Komisija (C-583/08 P, EU:C:2010:287, 29. punkts) un *Mindo*/Komisija (C-652/11 P, EU:C:2013:229, 41. punkts).

82 — Spriedumi *Wunenburger*/Komisija (C-362/05 P, EU:C:2007:322, 80. punkts) un *Gogos*/Komisija (C-583/08 P, EU:C:2010:287, 35. punkts).

101. *Dole* argumenti lietā ir arī maldīgi. Tas tādēļ, ka, pat ja uzņēmuma darbinieks tā references cenas nenosaka personiski, viņa rīcībā var būt to pamatā esošā uzņēmuma iekšējā informācija, viņš to var nodot saviem sarunu biedriem no citiem uzņēmumiem un tādējādi samazināt nenoteiktības pakāpi attiecībā uz tirgus funkcionēšanu, kas parasti pastāvētu konkurences apstākļos. Vispārīgi spēkā ir pieņēmums, ka attiecībās ar trešajām personām konkurences noteikumus var pārkāpt arī darbinieks, kuram uzņēmumā nav tiesību pieņemt lēmumus par komercdarbības politiku un cenām [83].

102. Līdz ar to kopumā trešā apelācijas sūdzības pamata otrā, trešā un ceturtā daļa ir nepamatota.

3) Par konkurences ierobežojuma mērķa dēļ jēdzienu (trešā apelācijas sūdzības pamata piektā daļa)

103. Ar piekto un pēdējo šī trešā apelācijas sūdzības pamata daļu *Dole*, visbeidzot, norāda, ka Vispārējā tiesa ir juridiski nepareizi klasificējusi faktus un ir pārkāpusi tiesību normas par pierādīšanas pienākumu, pieņemot, ka sarunas starp iesaistīto uzņēmumu darbiniekiem bija konkurences ierobežojums mērķa dēļ. *Dole* ieskatā informācijas apmaiņa šajā lietā nav piemērota, lai novērstu nenoteiktību saistībā ar attiecīgo uzņēmumu ieplānoto rīcību attiecībā uz cenu politiku.

104. Virspusēji aplūkojot, varētu secināt, ka *Dole* ar šo argumentu grib nepieņemamā veidā pamudināt Tiesu kā apelācijas instanci aizstāt Vispārējās tiesas faktu un pierādījumu vērtējumu ar savu vērtējumu. Taču patiesībā Tiesa šajā gadījumā tiek mudināta pārbaudīt, vai, vērtējot faktus un pierādījumus, Vispārējā tiesa ir pamatojusies uz pareizajiem kritērijiem. Tas ir tiesību jautājums, ko Tiesa kā apelācijas instance var pārbaudīt [84] un kurš, ņemot vērā nesen pasludināto spriedumu *CB*/Komisija [85], ir īpaši interesants.

105. Uzreiz vēlos norādīt, ka Vispārējā tiesa šajā gadījumā ir ļoti rūpīgi analizējusi tirgus apstākļus un attiecībā uz tiem izvirzītos argumentus un ļoti saprotamā veidā ir pamatojusi, kādēļ informācijas apmaiņa starp iesaistītajiem uzņēmumiem jau pēc sava rakstura ir jāuzskata par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošu. Šajā ziņā šī lieta būtiski atšķiras no minētās lietas *CB*/Komisija (EU:C:2014:2204).

a) Piemērojamie juridiskie kritēriji

106. EKL 81. panta (tagad – LESD 101. pants) piemērošanas jomā uzņēmumu rīcības pret konkurenci vērstais raksturs var izrietēt ne tikai no tās sekām, bet arī no tās mērķa. Tas vienādi attiecas uz vienošanos, lēmumiem un saskaņotām darbībām [86].

107. Ne katras informācijas apmaiņas starp konkurentiem mērķis noteikti ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū EKL 81. panta 1. punkta izpratnē [87].

83 — Šajā ziņā spriedumi *Musique diffusion française* u.c./Komisija (apvienotās lietas no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 97. punkts) un *Slovenská sporiteľňa* (C-68/12, EU:C:2013:71, 25. punkts), kā arī mani secinājumi lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 128.–131. punkts).

84 — Spriedumi *Aalborg Portland* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 125. punkts), *Bertelsmann* un *Sony Corporation of America*/*Impala* (C-413/06 P, EU:C:2008:392, 117. punkts) un Komisija/*Stichting Administratiekantoor Portielje* (C-440/11 P, EU:C:2013:514, 59. punkts).

85 — C-67/13 P, EU:C:2014:2204.

86 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 24. punkts).

87 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 37. punkts).

108. Vai šāda informācijas apmaiņa jau pēc sava rakstura ļauj izdarīt secinājumu par pietiekamu konkurences apdraudējumu, lai to uztvertu kā konkurences ierobežojumu mērķa dēļ EKL 81. panta 1. punkta izpratnē, ir jāvērtē, ņemot vērā tās priekšmetu, ar to sasniedzamo mērķi, kā arī tās saimniecisko un tiesisko kontekstu, kurā norisinās šī apmaiņa [88]. Vērtējot šo kontekstu, ir jāņem vērā arī attiecīgo preču vai pakalpojumu iedaba, kā arī faktiskie attiecīgā tirgus vai tirgu darbības un struktūras apstākļi [89]. Arī dalībnieku nodomi var tikt ņemti vērā vērtējumā, arī ja tas nav obligāts elements [90].

109. Ja, ņemot vērā tikko minētos kritērijus, var tikt secināts, ka informācijas apmaiņa starp konkurentiem jau pēc sava rakstura var tikt uzskatīta par normālas konkurences labai funkcionēšanai kaitējošu – tātad, ka tā, citiem vārdiem, pati par sevi ir pietiekami kaitīga konkurencei –, tās konkrētā iedarbība uz konkurenci nav jāpārbauda un jāņem vērā [91]. Šādā gadījuma ir nepieciešams konstatēt tikai to, ka informācijas apmaiņa ir konkrēti piemērota, lai nepieļautu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci iekšējā tirgū [92].

110. Turklāt atbilstoši Tiesas judikatūrai ir spēkā atspēkojama prezumpcija, ka uzņēmumi, kas piedalījušies darbību saskaņošanā un turpmāk paliek aktīvi tirgū, nosakot savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, ar kuru tie apmainās ar saviem konkurentiem; pierādījums par pretējo ir jāsniedz attiecīgajiem uzņēmumiem [93].

b) Attiecīgo juridisko kritēriju piemērošana konkrētajā gadījumā

111. Pretēji *Dole* uzskatam es neredzu nevienu norādi, kas liecinātu par to, ka Vispārējā tiesa tikko atspoguļotos juridiskos kritērijus šajā lietā varētu būt pārpratusi vai nepareizi piemērojusi [94].

– Par informācijas apmaiņas veidu un tās priekšmetu

112. Viens no *Dole* galvenajiem argumentiem, uz kuru apelācijas sūdzības iesniedzējas arvien no jauna norāda ne tikai šeit, bet arī citā kontekstā ir tāds, ka iesaistītie uzņēmumi neesot apmainījušies ar nekādu informāciju par faktiskajām cenām, bet gan tikai par references cenu tendencēm.

113. Šajā ziņā ir jānorāda, ka informācijas apmaiņas mērķis ir vērsts pret konkurenci ne tikai tad, ja tā tieši attiecas uz iesaistīto uzņēmumu tirgū izmantotajām cenām. Tas tādēļ, ka, kā jau ir lēmusi Tiesa, ar EKL 81. pantu (LESD 101. pants) tiek aizsargāta tirgus struktūra un līdz ar to konkurence kā tāda [95]. Līdz ar to saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšanu nevar pakārtot šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamām cenām konstatēšanai [96]. Tāpat nav jāpastāv tiešai saiknei

88 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 27. punkts), tāpat spriedumi *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 37. punkts) un *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53. punkts).

89 — Spriedumi *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 36. punkts) un *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53. punkts).

90 — Spriedumi *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 27. punkts), *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 37. punkts) un *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 54. punkts).

91 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 29. un 30. punkts), tāpat spriedumi *Football Association Premier League* u.c. (apvienotās lietas C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 135. punkts), *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 34. punkts) un *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49.–52. punkts un 57. punkta beigas).

92 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 31. un 43. punkts); tāpat spriedums *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 38. punkts).

93 — Spriedumi Komisija/*Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 121. un 126. punkts), *Hüls*/Komisija (C-199/92 P, EU:C:1999:358, 162. un 167. punkts) un *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 51. punkts), kā arī mani secinājumi lietā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 75. punkts).

94 — Turpinājumā es analizēšu ne tikai *Dole* argumentus šī trešā apelācijas sūdzības pamata piektās daļas ietvaros, bet arī dažus citus argumentus, uz kuriem *Dole* ir norādījusi pakārtoti saistībā ar šo tēmu citu apelācijas sūdzības pamatu ietvaros.

95 — Spriedumi *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 38. punkts) un *GlaxoSmithKline Services*/Komisija (apvienotās lietas C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P un C-519/06 P, EU:C:2009:610, 63. punkts).

96 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 36.–39. punkts).

starp informāciju, ar kuru ir notikusi apmaiņa, un vairumtirdzniecības cenām. Gluži pretēji, lai izdarītu pieņēmumu par pret konkurenci vērstu mērķi, pietiek ar to, ka starp konkurentiem notiek apmainīšanās ar informāciju par faktoriem, kuriem ir nozīme attiecībā uz to attiecīgo cenu politiku vai – vispārīgāk – rīcību tirgū [97].

114. Tieši tā tas ir šajā gadījumā.

115. Atbilstoši ļoti izsmeļošiem Vispārējas tiesas konstatējumiem, pret kuriem *Dole* nav cēlusi iebildumu par sagrozīšanu, šajā lietā starp iesaistītajiem uzņēmumiem notika divpusēja pirmstarifikācijas saziņa, kuras ietvaros tika atklātas to attiecīgās references cenas un noteiktas cenu tendences [98].

116. Tāpat saskaņā ar Vispārējās tiesas secinājumiem, kas turklāt ļoti lielā mērā balstās uz pašas *Dole* paskaidrojumiem, references cenām bija nozīme attiecīgajā tirgū [99]. It īpaši no minētajām banānu importētāju references cenām šajā gadījumā varēja vismaz secināt tirgus signālus, tendences un/vai rādītājus attiecībā uz paredzamām banānu cenu izmaiņām; turklāt noteiktos darījumos cena, ņemot vērā līgumos noteiktas cenu noteikšanas formulas, bija tieši piesaistīta references cenām [100].

117. Es papildinu, ka, raugoties no uzņēmumu viedokļa, būtu maz jēgas vispār noteikt references cenas un apmainīties ar informāciju par to izmaiņām ar konkurentiem, ja pašu references cenām un iegūtai informācijai par konkurentu references cenām nav jāietekmē attiecīgo uzņēmumu rīcību tirgū nākotnē un viņu faktiski piemērotās cenas.

118. Tādēļ Vispārējā tiesa pareizi – pēc ļoti izsmeļoša tirgus apstākļu un *Dole* norādīto argumentu izklāsta – ir secinājusi, ka informācijas apmaiņai starp iesaistītajiem uzņēmumiem bija pret konkurenci vērsts mērķis [101].

119. Proti, šāda informācijas apmaiņa starp konkurentiem par ar cenu saistītiem faktoriem acīmredzami neatbilst patstāvības prasībai, kas ir raksturīga uzņēmumu rīcībai tirgū, pastāvot efektīvai konkurencei [102]. Līdz ar to tā – nepastāvot nepieciešamībai sniegt citus paskaidrojumus – pati par sevi ir pietiekami kaitīga konkurencei un jau pēc sava rakstura var tikt uzskatīta par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošu [103].

120. Minētais apstāklis būtiski atšķir šo lietu no *Dole* minētās lietas *Asnef-Equifax* [104], kas attiecās uz Spānijas informācijas par kredītiem apmaiņas sistēmu. Tas tādēļ, ka informācijas par kredītņēmēju maksātspēju apmaiņas mērķis, kā tas ir lietā *Asnef-Equifax*, visupirms ir uzlabot tirgus funkcionēšanu un radīt vienlīdzīgus konkurences nosacījumus visiem kredītdevējiem, vienlaicīgi tirgus dalībniekam neatklājot konkurentiem, kādus nosacījumus tas vēlas noteikt saviem klientiem. Tieši pretējas sekas ir informācijas apmaiņai, kāda tā ir šajā lietā, kas būtībā attiecas uz plānoto references cenu noteikšanas faktoriem un cenu tendencēm: ar to iesaistītie uzņēmumi to attiecīgajiem konkurentiem – vismaz

97 — Šajā ziņā spriedumi *Suiker Unie* u.c./Komisija (apvienotās lietas no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73, EU:C:1975:174, 173. punkts), *Deere*/Komisija (C-7/95 P, EU:C:1998:256, 86. punkts) un *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 32. punkts).

98 — It īpaši skat. pārsūdzētā sprieduma 15.–17. punktu, 74., 187., 256., 375. un 583. punktu, kā arī apstrīdētā lēmuma preambulas 51.–57. apsvērumu.

99 — Pārsūdzētā sprieduma 434.–576. punkts, it īpaši skat. attiecīgā sprieduma 442.–470. punktu, kas ir balstīti uz pašas *Dole* paskaidrojumiem.

100 — Pārsūdzētā sprieduma 19., 574. un 638. punkts, kā arī apstrīdētā lēmuma preambulas 115. apsvērums.

101 — It īpaši skat. pārsūdzētā sprieduma 553., 585. un 654. punktu.

102 — Par patstāvības prasību skat. tostarp spriedumus *Suiker Unie* u.c./Komisija (apvienotās lietas no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73, EU:C:1975:174, 173. punkts), *Deere*/Komisija (C-7/95 P, EU:C:1998:256, 86. un 87. punkts) un *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 32. un 33. punkts).

103 — Par šiem kritērijiem skat. vēlreiz nesen pasludināto spriedumu *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, it īpaši 50. un 57. punkts).

104 — Spriedums *Asnef-Equifax* un *Administración del Estado* (C-238/05, EU:C:2006:734).

daļēji – atklāj savu plānoto rīcību tirgū un sensitīvu informāciju saistībā ar savu nākotnes cenu prognozēm. Minētais ir pavisam acīmredzami piemērots, lai mazinātu nenoteiktību par attiecīgo uzņēmumu rīcību, un rada tādus konkurences apstākļus, kas neatbilst normāliem konkrētā tirgus apstākļiem.

121. *Dole* vēl mēģina mazināt Vispārējās tiesas secinājuma par pret konkurenci vērstu mērķi nozīmi, apgalvojot, ka iesaistītie uzņēmumi lielākoties ir runājuši par nenozīmīgām lietām – "tērzēšana par vispārīgiem tirgus apstākļiem" un "laiku".

122. Tomēr arī šis arguments no juridiskā viedokļa ir pilnīgi nepamatots. Proti, nav nozīmes tam, vai informācijas apmaiņa par ar cenu saistītiem faktoriem bija galvenais saziņas starp iesaistītajiem uzņēmumiem priekšmets vai tā notika tikai tādas saziņas ietvaros (vai attiecīgi - aizsegā), kurai pašai par sevi nebija prettiesisks mērķis [105].

123. Ņemot vērā minēto, *Dole* kritika saistībā ar informācijas apmaiņas veidu un priekšmetu kopumā ir jānoraida.

– Par informācijas apmaiņas biežumu un regularitāti

124. Vēl viens *Dole* iebildums, kas arī parādās dažādās tās argumentācijas apelācijas tiesvedībā vietās, ir par informācijas apmaiņas starp iesaistītajiem uzņēmumiem biežumu un regularitāti. *Dole* iebilst, ka apstrīdētais lēmums un pārsūdzētais spriedums šajā ziņā ir neskaidrs.

125. Taču, pretēji šķietamajam *Dole* pieņēmumam, secinājums par informācijas apmaiņu ar pret konkurenci vērstu mērķi, vērtējot tikai juridiski, nav nemaz atkarīgs no tā, ka starp iesaistītajiem uzņēmumiem ir notikusi bieža vai regulāra informācijas apmaiņa. Jau vienreizēja apmainīšanās ar informāciju saskaņā ar judikatūru var būt par pamatu secinājumam par pārkāpumu un naudas soda uzlikšanai, ja attiecīgie uzņēmumi pēc šīs apmainīšanās ar informāciju ir turpinājuši aktīvi darboties tirgū [106]. Vienīgi attiecībā uz naudas soda apmēru, iespējams, nozīme var būt tam, cik bieži un cik regulāri ir notikusi informācijas apmaiņa ar pret konkurenci vērstu mērķi.

126. Līdz ar to *Dole* kritika par iespējamiem neesošiem Komisijas un Vispārējās tiesas secinājumiem par informācijas apmaiņas biežumu un regularitāti starp iesaistītajiem uzņēmumiem ir nepamatota.

– Par tirgus struktūru

127. Visbeidzot, *Dole* dažādās vietās apelācijas tiesvedībā uzsver, ka Komisijas un Vispārējās tiesas izmantotā iesaistīto uzņēmumu kopīgā tirgus daļa ir "pārspīlēta" un "uzpūsta" [107]. Man šķiet, ka *Dole* ar šo kritiku galu galā vēlas atspēkot Vispārējās tiesas secinājumu, ka banānu tirgu Ziemeļeiropā gan neraksturo "oligopols", taču tajā "nevar konstatēt atomizētu piedāvājumu" [108].

105 — Skat. manus secinājumus lietā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 51. punkts), tāpat spriedumi *IAZ International Belgium* u.c./Komisija (apvienotās lietas no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82, EU:C:1983:310, 25. punkts), *General Motors*/Komisija (C-551/03 P, EU:C:2006:229, 64. punkts) un *Beef Industry Development Society* un *Barry Brothers* (C-209/07, EU:C:2008:643, 21. punkts).

106 — Spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343, 58. un 59. punkts), skat. arī spriedumus Komisija/*Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 121. punkts) un *Hüls*/Komisija (C-199/92 P, EU:C:1999:358, 162. punkts); papildus skat. manus secinājumus lietā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 97.–107. punkts).

107 — Šajā ziņā skat. jau šī trešā apelācijas pamata pirmo daļu (skat. iepriekš, šo secinājumu 72.–90. punkts).

108 — Pārsūdzētā sprieduma 353. punkts.

128. *Dole* argumentācijas pamatā var būt pieņēmums, ka tikai lielā mērā koncentrētā oligopolu tirgū [109] informācijas apmaiņai starp konkurentiem var būt pret konkurenci vērsts mērķis. Tomēr šāds pieņēmums būtu kļūdains. Secinājums par pret konkurenci vērstu mērķi šādā tirgū gan var būt ļoti iespējams [110]. Tomēr saskaņā ar judikatūru informācijas apmaiņas sistēma var būt pretrunā konkurences noteikumiem arī tad, ja attiecīgā tirgus gadījumā *nav* runa par lielā mērā koncentrētu oligopolu tirgu [111]. Vienīgais tirgus struktūrai piemērojamais vispārējais princips ir tāds, ka piedāvājums nedrīkst būt sadrumstalots [112].

129. Tā kā šajā lietā atbilstoši – *Dole* neapstrīdētajiem [113] – Vispārējās tiesas secinājumiem nav norādes par piedāvājuma sadrumstaloto raksturu banānu tirgū Ziemeļeiropā, apelācijas sūdzību iesniedzēju argumentācija attiecībā uz tirgus struktūru ir nepamatota.

– Kopsavilkums

130. Līdz ar to kopumā *Dole* argumentācija nav piemērota, lai atspēkotu Vispārējās tiesas veikto strīda pamatā esošās informācijas apmaiņas juridisko kvalifikāciju kā saskaņā ar EKL 81. pantu aizliegtas saskaņotas darbības ar pret konkurenci vērstu mērķi.

4) Starpsecinājums

131. Tā kā neviens no *Dole* izvirzītajiem atsevišķajiem iebildumiem nav pamatots, trešais apelācijas sūdzības pamats kopumā ir jānoraida.

D – *Ceturtais apelācijas sūdzības pamats: naudas soda aprēķināšana*

132. Visbeidzot, ceturtais apelācijas sūdzības pamats attiecas uz naudas soda aprēķināšanu. Ar to *Dole* kopumā ceļ divus iebildumus par pārsūdzēto spriedumu, kuriem ir veltītas abas šī apelācijas sūdzības pamata daļas.

1) Ceturtā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa: tādu *Dole* meitassabiedrību darījumu ņemšana vērā, kas nav bijušas aizliegtās vienošanās dalībnieces

133. Pirmkārt, *Dole* šī ceturtā apelācijas sūdzības pamata ietvaros iebilst pret to, ka Vispārējā tiesa ir aprēķinājusi naudas sodu, nepareizi balstoties uz tādu uzņēmumu darījumiem, kuri nav tikuši atzīti vainīgi pārkāpumā, proti, *Dole* meitassabiedrību *VBH*, *Saba*, *Kempowski* un *Dole France*, kuras nebija paziņojuma par iebildumiem adresātes. Šis iebildums ir par pārsūdzētā sprieduma 619.–623. punktu.

134. Man šķiet, ka šis iebildums ir balstīts uz pilnīgi nepareizu pastāvīgās judikatūras izpratni par mātessabiedrību atbildību par tām pilnībā piederošu meitassabiedrību un visu pārējo meitassabiedrību, kas atrodas tās izšķirošā ietekmē, pārkāpumiem saistībā ar dalību aizliegtās vienošanās.

135. Minētās judikatūras pamats ir mātessabiedrības un tās meitassabiedrību piederība pie viena un tā paša uzņēmuma.

109 — Šāds formulējums tiek izmantots spriedumā *Deere*/Komisija (C-7/95 P, EU:C:1998:256, 88. punkts).

110 — Skat. manus secinājumus lietā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 53. punkts).

111 — Spriedums *Thyssen Stahl*/Komisija (C-194/99 P, EU:C:2003:527, 86. punkts).

112 — Spriedumi *Thyssen Stahl*/Komisija (C-194/99 P, EU:C:2003:527, 86. punkts) un *Asnef-Equifax* un *Administración del Estado* (C-238/05, EU:C:2006:734, 58. punkts).

113 — Šajā ziņā skat. vēlreiz manus apsvērumus par šī trešā apelācijas sūdzības pamata pirmo daļu šo secinājumu 72.–90. punktā.

136. Ja mātessabiedrība un viena vai vairākas tās meitassabiedrības, kas atrodas tās izšķirošā ietekmē, pārkāpuma *konstatēšanas* nolūkā tiek uzskatītas par viena uzņēmuma daļu, tāpat ir jārīkojas, *sodot* šo pārkāpumu ar naudas sodu. Tas tādēļ, ka uzņēmuma jēdziens Regulas Nr. 1/2003 7. panta un 23. panta ietvaros ir identisks un attiecīgi saistīts ar EKL 81. pantu (tagad – LESD 101. pants).

137. Tikai ņemot vērā mātessabiedrības un visu tās izšķirošā ietekmē esošo meitassabiedrību darījumus, aprēķinot naudas soda apmēru, var samērīgi ņemt vērā attiecīgajā aizliegtajā vienošanās iesaistītā koncerna finansiālos resursus kopumu [114].

138. *Dole* iebildums, ka tikai viena tās meitassabiedrība, proti, *Dole Fresh Fruit Europe*, bija tieši iejaukta pret konkurenci vērstās aktivitātēs, pārkāpuma sodīšanas ietvaros ir tikpat maz pamatots, kā tā konstatēšanas ietvaros. Tas tādēļ, ka mātessabiedrība un meitassabiedrības, uz kurām attiecas tās izšķirošā ietekme, kopā ir vienots uzņēmums konkurences tiesību izpratnē un ir par to atbildīgas. Tad, ja šis uzņēmums tīši vai aiz nolaidības pārkāpj konkurences noteikumus, tas izraisa kopēju visu tā koncerna struktūrā esošo tiesību subjektu solidāru atbildību [115].

139. Nekas pretējs neizriet no *Dole* minētās *Tomkins* judikatūras. Spriedumā Komisija/*Tomkins* (EU:C:2013:29) gan tiek uzsvērts mātessabiedrības atbildības fakultatīvais raksturs attiecībā uz tai pilnībā vai gandrīz pilnībā piederošu meitassabiedrību pārkāpumiem saistībā ar dalību aizliegtās vienošanās [116]. Tomēr ar šo fakultatīvo raksturu nekādā ziņā netiek apšaubīta koncerna apgrozījuma kā pamata izmantošana naudas soda aprēķināšanai. Drīzāk minētā fakultatīvā rakstura sekas ir tikai tādas, ka meitassabiedrībai uzliktā naudas soda koriģēšana var nākt par labu arī solidāri un kopīgi līdzatbildīgajai mātessabiedrībai, ja abas pret lēmumu par naudas soda uzlikšanu Vispārējā tiesā iesniedz paralēlas prasības atcelt tiesību aktu.

140. Tādēļ Vispārējā tiesa pareizi ir noraidījusi *Dole* prasību, ka, aprēķinot naudas sodu, nebūtu jāņem vērā visu pārkāpumā netieši iesaistīto meitassabiedrību darījumi [117].

141. Ņemot vērā minēto, nav detalizētāk jāpārbauda, vai pamatots bija arī papildu pamatojuma elements, uz kuru šajā ziņā arī ir balstījusies Vispārējā tiesa. Atbilstoši tam *Dole* argumenti par dažu tās meitassabiedrību patstāvīgumu un to darījumu neņemšanu vērā attiecas uz nošķiršanu starp zaļiem un dzelteniem banāniem [118]. Es piekrītu, ka šis Vispārējās tiesas papildu norādītais pamatojuma elements ir drīzāk pārsteidzošs. Taču no juridiskā viedokļa pārsūdzētais spriedums iepriekš minēto apsvērumu dēļ attiecībā uz vienoto uzņēmuma jēdzienu [119] ir pareizs.

142. Līdz ar to šī ceturtā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa nav pamatota.

2) Ceturtā apelācijas sūdzības pamata otrā daļa: viena un tā paša apgrozījuma dubulta ņemšana vērā

143. Otrkārt, *Dole* šī ceturtā apelācijas sūdzības pamata ietvaros iebilst, ka Vispārējā tiesa, aprēķinot naudas sodu, ir nepareizi divas reizes saskaitījusi apgrozījumu ar tiem pašiem produktiem. Ar šo iebildumu apelācijas sūdzības iesniedzējas vēršas pret pārsūdzētā sprieduma 630. punktu.

114 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija (apvienotās lietas C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:11, 1. punkts).

115 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija (apvienotās lietas C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:11, 173. punkts) un manus secinājumus lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija (C-97/08 P, EU:C:2009:262, 97. punkts).

116 — Spriedums Komisija/*Tomkins* (C-2869/11 P, EU:C:2013:29, 39. punkts).

117 — Pārsūdzētā sprieduma 619. un 620. punkts.

118 — Pārsūdzētā sprieduma 621. punkts.

119 — Šajā ziņā skat. šo secinājumu 134.–140. punktu.

144. Konkrēti, runa ir par to, ka Komisija ar Vispārējās tiesas piekrišanu *Dole* apgrozījuma apjomā, aprēķinot naudas sodu, esot divas reizes saskaitījusi banānus, kurus *Dole* vispirms ir pārdevusi trešajām personām, kas nav piedalījušās aizliegtajā vienošanās, un pēc tam tos no tām ir atkal atpirkusi. Kā vienīgo piemēru *Dole* min dažu tās banānu pārdošanu *Cobana* un to pašu banānu tālākpārdošanu no *Cobana* puses *Dole* meitassabiedrībai *Kempowski*.

145. Šajā ziņā ir jānorāda, ka apelācijas tiesvedība ir ierobežota ar tiesību jautājumiem [120]. No šiem *Dole* argumentiem attiecībā uz šo ceturtā apelācijas sūdzības pamata otro daļu nevar secināt, kādu kļūdu tiesību piemērošanā tā pārmet Vispārējai tiesai. *Dole* apsvērumi par šo punktu ir pārāk vispārīgi un pārāk nenoteikti, lai varētu tikt saprātīgi vērtēti [121]. Tādēļ es piedāvāju tos noraidīt kā nepieņemamus.

146. Pakārtoti, es papildinu, ka visi jautājumi saistībā ar naudas soda apmēru ietilpst Vispārējās tiesas neierobežotā jurisdikcijā (LESD 261. pants, to lasot kopā ar Regulas Nr. 1/2003 31. pantu). Šo tiesību izmantošanu no Vispārējās tiesas puses Tiesa pārbauda tikai attiecībā uz acīmredzamām kļūdām [122]. Šādas kļūdas, pirmkārt, ir jāpieņem, ja Vispārējā tiesa kļūdaini ir novērtējusi savu pilnvaru apjomu saskaņā ar LESD 261. pantu [123], otrkārt, ja tā nav visaptveroši analizējusi visus būtiskos argumentus [124], un, treškārt, ja tā ir piemērojusi nepareizus juridiskos kritērijus [125], ņemot vērā arī vienlīdzīgas attieksmes [126] un samērīguma [127] principu.

147. Tā kā produktu, kas atrodas tiešā vai netiešā saistībā ar EKL 81. panta (tagad – LESD 101. pants) pārkāpumu, vērtība ir norāde attiecībā uz pārkāpuma nozīmi [128], būtībā ir pamatoti soda naudas aprēķināšanas nolūkā ņemt vērā visu aizliegtās vienošanās dalībnieces apgrozījumu ar šiem produktiem. Ja aizliegtās vienošanās dalībnieks ar vienu un to pašu preci ir veicis vairākus tirdzniecības darījumus – piemēram, šo preci vispirms pārdodot trešai personai un vēlāk to atpērkot no šīs trešās vai pat ceturtās personas –, šis dubultais darījums var tikt vērtēts kā norāde uz attiecīgās preces ekonomisko nozīmi tam.

148. Ņemot vērā minēto, Vispārējā tiesa nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu, saistībā ar naudas soda aprēķināšanas pārbaudi neiebilstot pret *Dole* apgrozījuma ar tās vispirms pārdotajiem un pēc tam atkal atpirktajiem banāniem dubultu saskaitīšanu.

149. Līdz ar to ceturtais apelācijas sūdzības pamats kopumā nav pamatots.

120 — Spriedumi *Vidrányi*/Komisija (C-283/90 P, EU:C:1991:361, 11.–13. punkts), *Aalborg Portland* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 47. un 48. punkts), kā arī *Telefónica* un *Telefónica de España*/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 84. punkts).

121 — Spriedumi *Lindorfer*/Padome (C-227/04 P, EU:C:2007:490, 83. punkts), *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 45. punkts) un *MasterCard* u.c./Komisija (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 151. punkts).

122 — Spriedums *Aalborg Portland* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 365. punkts).

123 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija (C-105/04 P, EU:C:2005:751, 137. punkts) un manus secinājumus lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 190. punkts), tāpat spriedumi *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 155. un 156. punkts) un *Kone* u.c./Komisija (C-510/11 P, EU:C:2013:696, 40. un 42. punkts).

124 — Spriedumi *Baustahlgewebe*/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. punkts), *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. un 303. punkts) un *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P, EU:C:2009:500, 125. punkts).

125 — Spriedumi *Baustahlgewebe*/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. punkts), *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. un 303. punkts) un *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija (apvienotās lietas C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P, EU:C:2009:500, 125. punkts).

126 — Spriedumi *Weig*/Komisija (C-280/98 P, EU:C:2000:627, 63. un 68. punkts) un *Sarrió*/Komisija (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 97. un 99. punkts).

127 — Spriedumi *E.ON Energie*/Komisija (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 126. punkts) un *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 165. punkts).

128 — Spriedums *Team Relocations* u.c./Komisija (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. un 88. punkts).

E – *Kopsavilkums*

150. Tā kā neviens no *Dole* izvirzītajiem apelācijas sūdzības pamatiem nav pamatots, apelācijas sūdzība ir kopumā jānoraida.

V – **Tiesāšanās izdevumi**

151. Atbilstoši tās reglamenta 184. panta 2. punktam Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem, ja tā noraida apelācijas sūdzību.

152. No Reglamenta 138. panta 1. un 2. punkta, tos lasot kopā ar tā 184. panta 1. punktu, izriet, ka lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs; ja spriedums ir nelabvēlīgs vairākiem lietas dalībniekiem, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumu sadali. Tā kā Komisija ir izteikusi šādus prasījumus un tā kā apelācijas sūdzības iesniedzējām spriedums nav labvēlīgs, tām jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Tām šie izdevumi ir jāatlīdzina solidāri, jo apelācijas sūdzību tās ir iesniegušas kopā [129].

VI – **Secinājumi**

153. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, es iesaku Tiesai nolemt šādi:

1) apelācijas sūdzību noraidīt;

2) *Dole Food Company, Inc.* un *Dole Fresh Fruit Europe OHG* atlīdzina tiesāšanās izdevumus solidāri.

129 — Spriedums *Akzo Nobel Chemicals* un *Akcros Chemicals*/Komisija (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 123. punkts), tāpat spriedums *D* un Zviedrija/Padome (apvienotās lietas C-122/99 P un C-125/99 P, EU:C:2001:304, 65. punkts); pēdējā lietā *D* un Zviedrijas Karaliste pat bija iesniegušas divas atsevišķas apelācijas sūdzības, taču tām tika piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus solidāri un kopīgi.